

2016

ÅRSRAPPORT

SPAREBANK 1 GUDBRANDSDAL SKAL VÆRE EN
LØNNSOM, SELVSTENDIG ENHET OG ET LOKALT
ALTERNATIV TIL NASJONALE FINANSKONSERN

SpareBank
GUDBRANDSDAL

04	BANKSJEFEN HAR ORDET
06	BANKENS UTVIKLING I 2016
10	SPAREBANK 1 - ALLIANSEN
12	MAKROØKONOMISKE FORHOLD
17	LOKAL UTVIKLING I 2016
20	REGNSKAPET FOR 2016
22	RISIKOVURDERING AV BALANSEN
26	DRIFTSRESULTATET
26	DISPONERING AV OVERSKUDD
27	SAMFUNNSANSVAR, MILJØ OG LIKESTILLING
28	OPPSUMMERING
31	NØKKELTALL
32	RESULTATREGNSKAP OG BALANSE
34	KONTANTSTRØMOPPSTILLING
36	NOTER
69	ERKLÆRING FRA STYRET OG ADM. BANKSJEF.
70	REVISORS BERETNING

Banksjefen har ordet

Kjære leser av SpareBank 1 Gudbrandsdals årsrapport for 2016.

Årsrapporten gir et innblikk i bankens utvikling det siste året, hovedsakelig den økonomiske og finansielle utviklingen, men den gir også et bilde av hvordan våre kunder og ansatte har det. Vi tar også temperaturen på bank og finans bransjen og samfunnsutviklingen både lokalt og nasjonalt.

Vi ser nå et skarpere skille mellom forretningsbankene og sparebankene når det gjelder satsing i distriktene. Dette er et forhold jeg ønsker å sette fokus på i min innledning til årsrapporten:

Den første sparebanken i Norge var Christiania Sparebank som ble etablert i 1822. Formålet med etableringen var å lære samfunnets svakerestilte å spare.

I tiden fra 1822 til 1930 tallet ble det etablert mer enn 600 sparebanker i Norge. I dag er det totalt 126 banker i Norge, og 105 av disse er sparebanker.

Sparebankene er organisert som selveiende banker, egenkapitalbevis-utstedere eller aksjesparebanker.

16 av sparebankene er tilsluttet SpareBank 1-alliansen.

Den største sparebanken er SpareBank 1 SR-Bank ASA med en forvaltningskapital på nærmere 200 milliarder kroner, mens den minste sparebanken er Vang Sparebank, som har en forvaltningskapital på i underkant av 800 millioner kroner. Med andre ord så er det store variasjoner i

både kompleksitet og størrelse.

Sparebankene i Norge har spilt en avgjørende rolle for utviklingen av næringsliv, lokalsamfunn og regioners vekstkraft, i tillegg til å gi mennesker muligheter til et bedre liv gjennom sparing og lån gjennom snart 200 år.

Forretningsideen til sparebankene skiller seg fra forretningsbankene på ett viktig område. Forretningsideen er basert på en samfunnskontrakt, hvor bankene tilbyr finansielle tjenester i bytte mot egenkapital. Egenkapitalen er «samfunnsid», og tradisjonelt enten selveid eller skilt ut av banken og plassert i en stiftelse. Den har bidratt til å sikre forutsigbare banktjenester for lokalsamfunnet og sparebankene har primært gjennom lån, men også gjennom gaveinstituttet tatt rollen som samfunnsbygger og næringsutvikler.

Dette har medført at lokalhistorie og sparebankhistorie gjennom tidene har gått hånd i hånd. Identiteten til sparebankene bærer preg av denne historien og samfunnskontrakten er en del av særpreget til sparebankene, og det viktigste redskapet i arbeidet med å sikre bankene vekst og fremgang.

Sparebankene har gjennom sin 200 år lange historie alltid vært i endring og omstilling. Når samfunnet endrer seg har bankene tilpasset seg disse endringene.

Samfunnet vårt er i kontinuerlig endring, og noen sier at endringene går raskere enn noensinne, drevet av megatren-

der som digitalisering, urbanisering og globalisering. Effekten av disse store trendene slår inn i vår bransje indirekte, mens andre drivere er mer spesifikke for bransjen.

Nye teknologiske løsninger utløser endringer i kundeferdigheter. Muligheten til å utført tjenester og til å kjøpe produkter på digitale flater har åpnet opp for en annen bruk av banken. Flere velger å møte banken i andre kanaler enn kontorkanalen. Konsekvensen er at besøksfrekvensen i kontoret har gått betydelig ned, og antall bankkontorer i Norge er kraftig redusert de siste årene. Mobiltelefonen har tatt over som den hyppigst benyttede kanalen til banken. Dette har gitt åpning for en annen dialog med kunden og kunden har blitt en viktig premisse-giver for utvikling av nye produkter og tjenester. I tillegg har flere og nye leverandører både av betalings- og finansieringstjenester blitt tilbydere i bankmarkedet. Dette innebærer at markedet åpnes og at konkurransen øker.

Vi ser en signifikant befolkningsvekst i de sentrale Østlands- og kystkommunene og en tilsvarende nedgang i distriktkommunene. I 2014 kom 86 % av befolkningsveksten i sentrale kommuner, og de seks største byene i Norge hadde over 40 % av den totale befolkningsveksten. Dette er med på å påvirke den fremtidige kontorstrukturen i bank og finans. På den andre siden bidrar økt digitalisering til at kundene velger bank mer uavhengig av hvor de bor.

I et marked hvor antall leverandører og tilgjengeligheten til produkter og tjenester øker er det sannsynlig at prisene vil falle. Dette krever at driften og distribusjonen er effektiv til enhver tid.

Relasjonskompetanse har vi mye av i bankene, og det å kunne snakke med mennesker kommer ikke til å gå av moten. Kundeundersøkelser viser at spesielt de unge kundene ønsker å snakke med en rådgiver før store beslutninger skal tas. Det er imidlertid ikke sikkert at kunden kommer inn i banken for en slik samtale.

Digitalisering handler ikke bare om nye teknologiske løsninger eller smarte mobiltelefoner. Det handler også om hvordan vi skaper kundeopplevelser som er relevante, som skaper verdi, som er til nytte og som er enkle.

Oppsummering

Samfunnsutviklingen går mot en fremtid hvor alt som kan digitaliseres vil bli digitalisert. Dette vil også skje i bank og finans. Hvor raskt endringene skjer og hvor vi skal er det egentlig ingen som vet helt ennå.

Mitt syn er at SpareBank 1 Gudbrandsdal har et glimrende utgangspunkt for å ta posisjonen som banken for Gudbrandsdøler og Lillehamringer uansett hvor i landet de bor.

Vi kan ved å bygge videre på alliansesamarbeidet, dagens effektive drift og lønnsomme vekst, sørge for at vi er konkurransedyktige nok til å kunne opprettholde et tjenestetilbud som differensierer oss fra konkurrentene når det gjelder tilgjengelighet, serviceinnstilling og rådgivning. Kort sagt være best på kundeopplevelse.

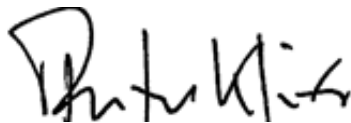
Banken er nå så robust at vi kan ta en tydelig posisjon som næringsutvikler og samfunnsbygger. Vår misjon er å sikre og skape verdier for kunder og lokalsamfunn i Gudbrandsdalen og på

Lillehammer. Med den tilliten vi opplever å ha i markedet kan vi gradvis utvikle og modernisere samtidig som vi ivaretar vår egenart og vår identitet.

Så kjære medborgere i Gudbrandsdalen og på Lillehammer. Valg av bank er et verdivalg!

Avslutningsvis vil jeg rette en takk til våre lojale kunder, gode samarbeidspartnere, styret og ikke minst mine medarbeidere, som aldri sier nei til å ta i et ekstra tak når situasjonen krever det.

Lykke til i 2017.

Per Ivar Kleiven
administrerende banksjef

Bankens utvikling i 2016

Forretningside

SpareBank 1 Gudbrandsdal skal være en lønnsom, selvstendig enhet og et lokalt alternativ til nasjonale finanskonsern.

Bankens formål

SpareBank 1 Gudbrandsdal skal sikre og skape verdier for kundene og lokalsamfunnene i Gudbrandsdalen og Lillehammer. Vi er banken for gudbrandsdøler og lillehamringer og andre som assosierer seg med våre verdier og holdninger. Vi skal konkurrere med de beste aktørene i bransjen på avkastning, bidra til lokal verdiskaping og til å øke lokalsamfunnets attraktivitet.

Markedsområdet

Markedsområdet strekker seg langs E6 aksene fra Otta i nord til Lillehammer i sør. Dette inkluderer kommunene Sel, Nord-Fron, Sør-Fron, Ringeby, Øyer, Gausdal og Lillehammer.

Kundegrunnlaget i dette området består av snaut 60.000 innbyggere, i tillegg til et næringsliv med en bredde som strekker seg fra primærnæringer til høyteknologi og fra enkeltpersonforetak til store aksjeselskap og offentlig forvaltning.

Våre resultatenheter

Personmarkedet

Banken har avdelinger på Otta, Vinstra, Sør Fron, Ringeby og Lillehammer. I tillegg er bankens kundesenter organisert under personmarkedet. Kundesenteret er servicesenter for hele markedsområdet og betjener kunder fra person- og bedriftsmarkedet. I tillegg er en del fagansvar lagt til kundesenteret.

Avdelingene skal ha stor grad av selvstendighet slik at beslutninger som har betydning for kunden tas så nær

kunden som mulig. Avdelingene betjener lag, foreninger og næringsdrivende i tillegg til personmarkedet.

Vi er opptatt av å gi en god kundeopplevelse, og prioriterer tilgjengelighet, servicegrad og responstid. Da er det hyggelig å oppleve at vi gjentatte ganger har hatt av landets mest fornøyde kunder i kundetilfredshetsmålinger foretatt i bransjen.

Vi ser at kundedadferd og krav til tilgjengelighet endrer seg med økt etterspørsel etter tjenestetilbud og produkter på mobile og digitale flater. Nettmøte er en ny mulighet for våre kunder til å snakke med våre rådgivere. Vi er opptatt av at utflytta døler skal ha samme servicegrad som fastboende døler.

2016 ble et nytt år med stor kundetilgang og sterk utlåns- og innskuddsvekst. Utlånsveksten ble på 18,3 %, mens innskuddsveksten ble på 20,8 %. Vi tar markedsandeler!

Utlån til personkunder er i stor grad relatert til boligfinansiering og kvaliteten på porteføljen er god. Stort press i boligmarkedet og ny boliglånsforskrift fra Finanstilsynet har medført mye fokus på boligfinansiering, noe som har preget både mediebildet og henvendelsene vi får fra våre kunder.

Innen sparing og plassering ser vi det som viktig å motivere de unge til å starte sparing til fremtidig bolig så tidlig som mulig. Rådgivning innen pensjonssparing er viktig for mange av våre kunder.

Gode forsikringsdekninger er av stor betydning for våre kunder og gjennom vårt samarbeid med SpareBank 1 Forsikring leverer vi forsikringsløsninger som gir våre kunder trygghet i hverdagen.

Vår samlokalisering med Eiendoms- og megler 1 er til stor nytte både for banken

og meglerforetaket og bidrar til at vi kan yte god rådgivning og service til de av våre kunder som skal selge eller kjøpe eiendom.

Stor kundeopgang har ført til et år med stor aktivitet i alle avdelinger. Ros til våre ansatte som på en mesterlig måte har tatt godt vare på nye og gamle kunder!

Bedriftsmarkedet

Etterspørselen i bedriftsmarkedet økte også i 2016 og utlånsveksten endte på 4,7 % inklusive overføringer til boligkreditt. Innskuddene økte med hele 17,8 %. Det har vært bra investeringsvilje i næringslivet i 2016, men veksten kommer også som følge av at vi vinner nye markedsandeler. Porteføljen viser god utvikling i kvalitet, og avdelingen fortsetter å bidra sterkt til bankens resultat.

Vi er stolte og ydmyke over at vi fortsatt har landets mest fornøyde bedriftsmarkedskunder målt i SpareBank 1 Alliansen's TRIM undersøkelse. Vi er aktive i Ungt Entreprenørskap i Oppland, og holder kurs i «Hvordan lage forretningsplaner» på skolene i Gudbrandsdal og Lillehammer. Vi får gode tilbakemeldinger på våre bidrag, og håper at vi skal bidra til at det vokser frem nye gründere og ledere gjennom disse programmene.

Vi har gjennom året bidratt til gode arrangementer for viktige næringer, gjennom f.eks. Gardsgründer-programmet i Nord-Gudbrandsdal, Næringslivets dag på Rudi Gard, Gudbrandsdalskonferansen og Verdiskapningsprisen i regi av Midt-Gudbrandsdal Næringsforening (MGNF).

På sistnevnte arrangement hadde vi også den hyggelige rollen å dele ut pris til hele 8 gasellebedrifter bare i Midt-Gudbrandsdalen. Vi er også godt fornøyd med aktiviteten etter etableringen av Lillehammer og Gudbrandsdal Kunnskapspark (LGKP), nå nylig omdøpt til Skåppå Kunnskapspark. Banken er nest største eier i Skåppå etter SIVA.

Lønnsomhet

Resultat før skatt i 2016 ble på 113,1 mnok. Dette gir en egenkapitalavkastningen før skatt på 17 %. Resultatet utgjør 1,7 % av gjennomsnittlig forvaltningskapital.

Vekst

Bankens forvaltningskapital hadde en vekst på 1.062 mnok inkl. vår eksponering mot SpareBank 1 Boligkreditt AS i 2016. Bankens forvaltningskapital inkl. SpareBank 1 Boligkreditt er på 8.660 mnok pr. 31.12.2016.

Soliditet

Bankens egenkapital er på 707,8 mnok ved utgangen av 2016. Dette utgjør 10,0 % av bankens balanse. Vårt minimumsmål for egenkapitalandelen er 10 %.

Vårt viktigste styringsparameter er:

“Vi skal bygge kapitaldekning gjennom å levere egenkapitalavkastning som over tid er høyere enn veksten.”

Kapitaldekningen for banken, inklusiv overgangsordningen som gjelder ut 2016, er på 17,3 % pr. 31.12.2016. Ren kjernekapital er på 16,6 %. Differansen mellom ren kjernekapital og kapitaldekning er effekten av vårt ansvarlige lån på 60 mnok.

Bankens egenpålagte minimumsmål for ren kjernekapitaldekning uten overgangsordningen er på 13 % før Pilar II tillegget. Regulatoriske myndigheters krav til ren kjernekapitaldekning pr.

31.12.2016 er på 11,5 %. I 2016 har bankens rene kjernekapitaldekning økt fra 14,5 % til 15,7 %. Vi forventer å innfri regulatoriske krav til kapitaldekning med akseptabel margin.

Den sterke veksten banken har opplevd de siste årene har satt bankens soliditet noe tilbake. Dette er konsekvensen av en strategisk beslutning om at vi ønsket å bruke åpningen i markedet til å tilføre banken et større forretningsgrunnlag, noe som har styrket bankens lønnsomhet. Konsekvensene har vært grundig utredet i forkant av de strategiske beslutningene, med marginalt avvik i forhold til det faktisk oppnådde resultatet.

Vi forventer etter hvert å komme over i en konsolideringsfase med lavere vekst, noe som vil ha positiv innvirkning på soliditeten.

Kundetilfredshet

Bankene i alliansen gjennomfører hvert andre år en landsomfattende kundetilfredshetsundersøkelse i regi av TNS Gallup. SpareBank 1 Gudbrandsdal har høyeste score blant bankene i alliansen på både personmarkedsområdet og i bedriftsmarkedet i undersøkelsen fra 2016. Styret er svært godt tilfreds med resultatene.

Organisasjon

Ved utgangen av 2016 hadde banken en bemanning på 60,1 årsverk fordelt på 63 ansatte. Antallet inkluderer årsverk til vaktmester, samt en rådgiver i fødselspermisjon med til sammen 1,3 årsverk. To ansatte har sagt opp sin stilling og gått av med AFP i løpet av 2016.

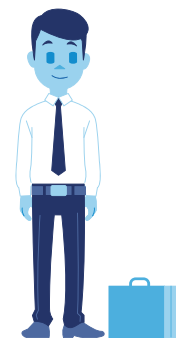
De ansatte fordeler seg på 36 kvinner og 28 menn. Bankens ledergruppe består av 1 kvinne og 4 menn.

Autorisasjonsordningene

Autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere (AFR) er en nasjonal autorisasjonsordning som fremmer og sikrer nødvendig kunnskap, holdninger og ferdigheter hos finansielle rådgivere. Dette gjøres ved at rådgiverne må dokumentere sin kompetanse gjennom en kunnskapsprøve og en omfattende praktisk prøve. Målet er å styrke kvaliteten på finansiell rådgivning overfor kunder. At alle som arbeider innenfor feltet finansiell rådgivning har den nødvendige kompetanse og etterlever god rådgivningsskikk er av avgjørende betydning for kundene.

Sparebank 1 Gudbrandsdal har i dag 30 autoriserte rådgivere.

Tilsvarende godkjenningsordning finnes også for selgere av skadeforsikring. Banken har i dag 21 rådgivere som har gjennomført godkjenningsordningen.

Sykefravær

Det totale sykefraværet var på 5,7 % i 2016, mot 4,2 % i 2015. Det er spesielt fravær utover 16 dager og langtidsfraværet som drar opp det gjennomsnittlige sykefraværet. Vi er ikke tilfreds med denne utviklingen, og vil arbeide for å holde sykefraværet så lavt som mulig. Vi har i dag en tett oppfølging av de sykemeldte, tett samarbeid med bedriftshelsetjeneste og ergonomisk tilpasning av arbeidsplasser. Videre legger vi til rette for at de ansatte gjennom muligheten for fysisk aktivitet skal få økt trivsel på arbeidsplassen. Banken er også tilknyttet IA avtalen. Vi vil i 2017 vurdere ytterligere tiltak for å forbedre sykefraværet. Vi har ikke hatt sykefravær som følge av ulykker på arbeidsplassen.

Tabellen ved siden av viser sykefraværet eksklusiv permisjoner og fravær pga. barns sykdom målt pr. kvartal.

Sykefravær i %	1-3 dager	4-16 dager	> 16 dager	herav > 8 uker
1. kv.	1,37 %	0,74 %	3,04 %	-
2. kv.	0,32 %	0,36 %	2,97 %	1,34 %
3. kv.	0,38 %	1,47 %	5,02 %	1,57 %
4. kv.	1,02 %	0,74 %	4,75 %	4,50 %

Styret legger til grunn at alle ansatte har like muligheter til personlig og faglig utvikling, og at ingen behandles i strid med diskrimineringsloven. Spesielle tiltak i denne forbindelse er ikke funnet nødvendig.

Tillitsvalgte

Samarbeidet med de ansattes tillitsvalgte fungerer godt.

Alliansen gjennomfører hvert andre år en organisasjonsundersøkelse. Resultatet av denne undersøkelsen gjennomgås, bearbeides og rapporteres til styret. Resultatet av undersøkelsen for 2016 var meget bra. Det har vært avholdt samlinger og allmøter for bankens ansatte hvor fokus blant annet har vært bygging av bedriftskultur, etiske retningslinjer, effektiviseringsprosjektet og innføring av CRM.

I løpet av 2016 har det blitt innført nye personalforsikringer.

Den 16.12.16 vedtok styret en ny pensjonsavtale for de ansatte. Dette innebærer at alle ansatte med virkning fra 31.12.2016 nå er medlemmer av bankens innskuddspensjonsordning. Den ytelsesbaserte pensjonsordningen ble avviklet fra samme dato og alle medlemmene fikk utstedt egen fripolise.

Bankens styrende organer

Kjønnsfordelingen i bankens styrende organer er slik:

Generalforsamling:

7 kvinner og 10 menn

Styret:

3 kvinner og 3 menn

Kontrollkomité (avviklet i april 2016):

2 kvinner og 2 menn

Valgkomité:

3 kvinner og 2 menn

Styret vil i perioden fra november 2016 og frem til neste generalforsamling være ett styremedlem mindre, da Jan Tore Meren trakk seg fra sine verv i banken primo november. Prosessen rundt dette forholdet anses for å være ryddig og profesjonelt håndtert av Meren.

Eiendomsmegler 1 Lillehammer og Gudbrandsdal AS

Selskapet har hatt et godt år i 2016. Aktivitetsnivået har vært høyt, og selskapet leverer et godt resultat.

Banken eier ved utgangen av året 60 % av selskapet. Det strategiske rasjonale for investeringen er basert på at synergieffekten av å kunne tilby hele verdikjeden fra omsetning av fast eiendom til distribusjon av boliglån og forsikring, skal øke verdiskapingen i samarbeidet mellom eiendomsmegling og bank. I tillegg vil større markedsandel i eiendomsmevlervirksomheten enn i banken, i et strategisk viktig vekstområde, gi grunnlag for økte markedsandeler totalt sett.

Eiendomsmegler 1 kjeden er Norges største eiendomsmegler de siste åtte årene. EM 1 omsatte flest brukte boligenheter (18.259 enheter) av meglervirksomhetene i Norge i 2016. DNB Eiendom omsatte nest flest med 17.963 enheter.

I Oppland er DNB Eiendom størst med en omsetning på 608 enheter (46,5 %). Eiendomsmegler 1 kjeden er nest størst med en omsetning på 359 enheter (27,5 %).

SpareBank 1 - alliansen

SpareBank 1-alliansen er et bank- og produksamarbeid der SpareBank 1-bankene i Norge samarbeider gjennom de felleseide selskapene SpareBank 1 Gruppen og SpareBank 1 Banksamarbeidet DA.

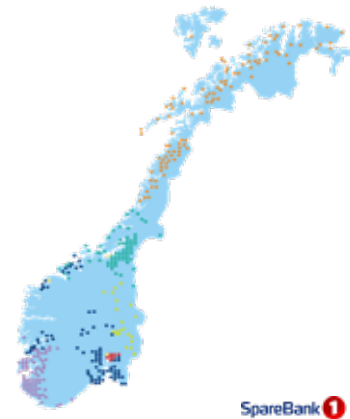
SpareBank 1-alliansen er Norges nest største finansgruppering. Alliansen består av 16 selvstendige banker som er fullverdige leverandører av finansielle produkter og tjenester til privatpersoner, bedrifter og organisasjoner.

Kundene skal oppleve at SpareBank 1-alliansen er den beste på nærhet, lokal forankring og kompetanse. Totalt har alliansen ca. 7000 medarbeidere, hvorav ca. 1200 er tilknyttet SpareBank 1 Gruppen og SpareBank 1 Banksamarbeidet med datterselskaper.

SpareBank 1 Gruppen og SpareBank 1 Banksamarbeidet utgjør Alliansesamarbeidet.

Hensikten med Alliansesamarbeidet er å levere attraktive produkter og tjenester med fokus på gode kundeopplevelser for å bidra til SpareBank 1-bankenes konkurransekraft og lønnsomhet, slik at de forblir sterke og selvstendige.

Alliansesamarbeidets visjon er: Attraktivt for kundene og bankene.

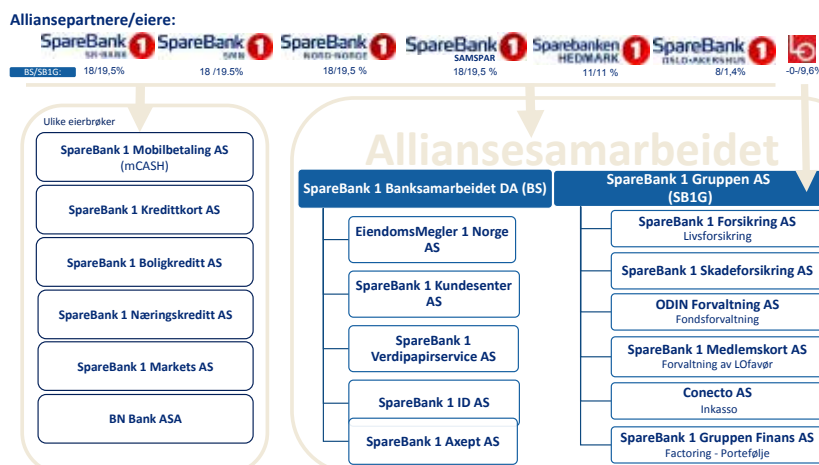

SpareBank 1 Banksamarbeidet leverer forretningsplattformer og felles forvaltnings- og utviklingstjenester til alliansebankene som kunder, og bidrar til at felles utvikling og felles aktiviteter gir bankene stordrifts- og kompetansefordeler.

Selskapet eier og forvalter også allians-

ens immaterielle rettigheter under det felles merkevarenavnet SpareBank 1.

SpareBank 1 Banksamarbeidet utvikler og leverer felles IT/mobilløsninger, merkevare- og markedsføringskonsept-er, forretningskonsept-er, kompetanse, analyser, prosesser, beste-praksis-løsninger og innkjøp.

Makroøkonomiske forhold

Internasjonalt

Fjoråret ble innledet med betydelig markedsturbulens og frykt for ny global krise. Usikkerhet om Kinas økonomiske situasjon var en av faktorene som førte til at oljeprisen falt ned til under 30 USD per fat i januar. Gjennom året steg oljeprisen til noe over 50 USD fatet, etter blant annet enighet om produksjonskutt i OPEC-landene mot slutten av året. Verdens børser endte, etter den svært svake starten, med en god utvikling året sett under ett.

I eurosonen endte veksten i 2016 på 1,7 %, hvilket var en lavere veksttakt enn det foregående året. Utviklingen var imidlertid bedre enn ventet og ble trukket opp av økt vekst i privat forbruk som følge av lav inflasjon og derigjennom høyere vekst i husholdningenes realinntekt. Fremover er det derimot utsikter til økt prisvekst som vil kunne avdempes denne positive utviklingen. I tillegg er det betydelig usikkerhet knyttet til Storbritannias fremtidige handelsavtale med EU og ikke minst i forbindelse med valg i flere europeiske land gitt populariteten til EU-skeptikere. Den europeiske sentralbanken har fremholdt sin svært ekspansive pengepolitikk med negativ styringsrente kombinert med kjøp av store volumer verdipapirer («kvantitative lettelsers»). Kjøpsprogrammet skal vare ut 2017, men kan forlenges dersom sentralbanken anser det som nødvendig.

Det økonomiske bildet i USA er vesentlig bedre enn i eurosonen. 2016 var riktignok preget av et svakt første halvår, men aktiviteten tok seg opp mot slutten av året. Arbeidsmarkedet har hatt en positiv utvikling over en lengre periode og inflasjonen har begynt å stige. Som en konsekvens har sentralbanken FED økt styringsrenten to ganger, i desember 2015 og desember 2016. Det ventes at FED vil øke renten ytterligere fremover,

men antall hevinger vil trolig begrenses av hensynet til verdien av USD gitt den ekspansive pengepolitikken i eurosonen, Storbritannia og Japan. Samtidig er det ventet en betydelig mer stimulerende finanspolitikk etter skiftet av president i USA. Potensielt høyere aktivitet og prisvekst vil tale for et høyere amerikansk rentenivå.

Veksten i fremvoksende økonomier endte i 2016 på 4,1 %, betydelig over veksten i industriland. Kina bidrar vesentlig til denne utviklingen og har foreløpig unngått en hard landing, som følge av blant annet en mer ekspansiv pengepolitikk og god forbruksvekst. For å nå myndighetenes vekstsmål er imidlertid kreditt og investeringer sentrale bidragsfaktorer, noe som kan gi økt risiko på sikt. Dette hindrer også omstillingen mot forbruk som en hoveddriver for den økonomiske aktiviteten. I tillegg eksisterer det andre risikomomenter, som myndighetenes tiltak for å stanse boligspekulasjon samt økte kapitalstrømmer ut av landet, gitt høyere dollarrenter og forventninger om svakere yuan.

Nasjonalt

Veksten i norsk fastlandsøkonomi endte på 0,7 % i 2016, en nedgang fra 1,1 % i 2015. Dette var det svakeste året siden finanskrisen og bærer preg av at økonomien befinner seg i en omstillingsprosess. Utsiktene fremover vurderes som positive, men det eksisterer endel usikkerhet om hvor raskt aktiviteten vil ta seg opp.

Oljeprisen bunnet ut i januar 2016, men steg deretter gjennom året. Dette var godt nytt for en petroleumsnæring som fortsatt befinner seg i en krevende situasjon. En høyere oljepris har ført til en sterkere krone, noe som har redusert konkurranseevnen til tradisjonell eksportnæring i senere tid.

Kronen er dog svakere enn i perioden før oljeprisen begynte å falle høsten 2014. Oljeinvesteringene ble ytterligere redusert i 2016. Nivået falt, i likhet med det foregående året, med om lag 15 %. Ifølge Norges Bank vil investeringsnivået reduseres med i overkant av 11 % i 2017, hvilket vil ha en negativ påvirkning på veksten i norsk økonomi.

Med økt arbeidsledighet og lav aktivitet i økonomien generelt var det ventet at veksten i boligprisene skulle avdempes som i 2015. Som følge av blant annet lavere boliglansrenter snudde prisutviklingen imidlertid oppover, og endte med en vekst på 8,3 % for landet som helhet. Utviklingen var preget av regionale forskjeller, med svært kraftig vekst i Oslo og negativ vekst på Sør-Vestlandet, som er blitt hardest rammet av virkningene av oljeprisfallet. Myndighetene har lenge vært bekymret for utviklingen i boligprisene, særlig ettersom det bidrar til å øke husholdningenes gjeldsvekst. For å begrense veksten besluttet Finansdepartementet å skjerpe kravene i boliglansforskriften fra og med 1. januar 2017. Endringene inkluderer en maksimalramme på lån tilsvarende fem ganger brutto inntekt og mer restriktive regler for Oslo. Boliglansforskriften gjelder frem til 30. juni 2018.

Pengepolitikken ble holdt svært ekspansiv gjennom 2016. Hovedstyret i Norges Bank gjennomførte ett rentekutt i mars, fra 0,75 % til 0,5. Sentralbanken har ikke lagt opp til videre reduksjon av styringsrenten i sin prognose, men utelukker heller ikke et negativt rentenivå skulle norsk økonomi treffes av store negative forstyrrelser.

Utover det rekordlave rentenivået bidrar også finanspolitikken positivt til veksten. Det strukturelle, oljekorrigerede underskuddet, som måler den underliggende pengebruken av oljeinntektene, anslås å ha økt til

206 milliarder kroner i 2016. For 2017 anslås dette underskuddet å øke til 226 milliarder kroner. Målt som andel av trend-BNP for Fastlands-Norge innebærer dette en vekstimpuls på 1 % i 2016 og 0,4 % i 2017. I forhold til kapitalen i Statens pensjonsfond utland (målt ved inngangen til året) vil underskuddet utgjøre 3 % i 2017, noe som er 1 prosentpoeng mindre enn handlingsregelen for bruk av midler fra fondet i statsbudsjettet tillater.

Sysselsetting

I 2016 er sysselsettingen i Norge redusert med 12.000. Antallet helt ledige har økt med 2.000 og er nå på 120.000. Dette utgjør 4,4 % av arbeidsstyrken.

I Oppland er det registrert 1.720 helt ledige, noe som utgjør 1,8 % av arbeidsstyrken. Dette er 208 færre enn i fjor på samme tid.

I vårt markedsområde er det en økning i ledigheten i Nord-Fron.

I Øyer og Lillehammer er det en signifikant reduksjon i ledigheten. I de øvrige kommunene er det mindre endringer fra i fjor. Alle kommunene ligger lavere enn landsgjennomsnittet når det gjelder helt arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken.

Svake vekstutsikter vil trolig bidra til noe høyere arbeidsledighet fremover. Hvilke konsekvenser dette vil få lokalt er usikkert.

Kommune	Arbeidsledige					
	2013	2014	2015	2016	Endring	1 % *
Lillehammer	290	193	238	181	-57	1,2 %
Nord-Fron	64	61	60	76	16	2,6 %
Sel	75	86	92	94	2	3,2 %
Sør-Fron	47	28	29	31	2	1,9 %
Ringebu	40	39	33	35	2	1,5 %
Øyer	84	49	57	41	-16	1,5 %
Gausdal	65	58	43	40	-3	1,2 %
Sum	665	514	552	498	-54	

* Arbeidsledige i prosent av arbeidsstyrken

Prisvekst

Norges Bank har et mål om en årsvekst i konsumprisene (KPI) på 2,5 %. KPI økte med 3,5 % fra desember 2015 til desember 2016.

Den viktigste bidragsyteren til tolv månedersendringen var strøm-

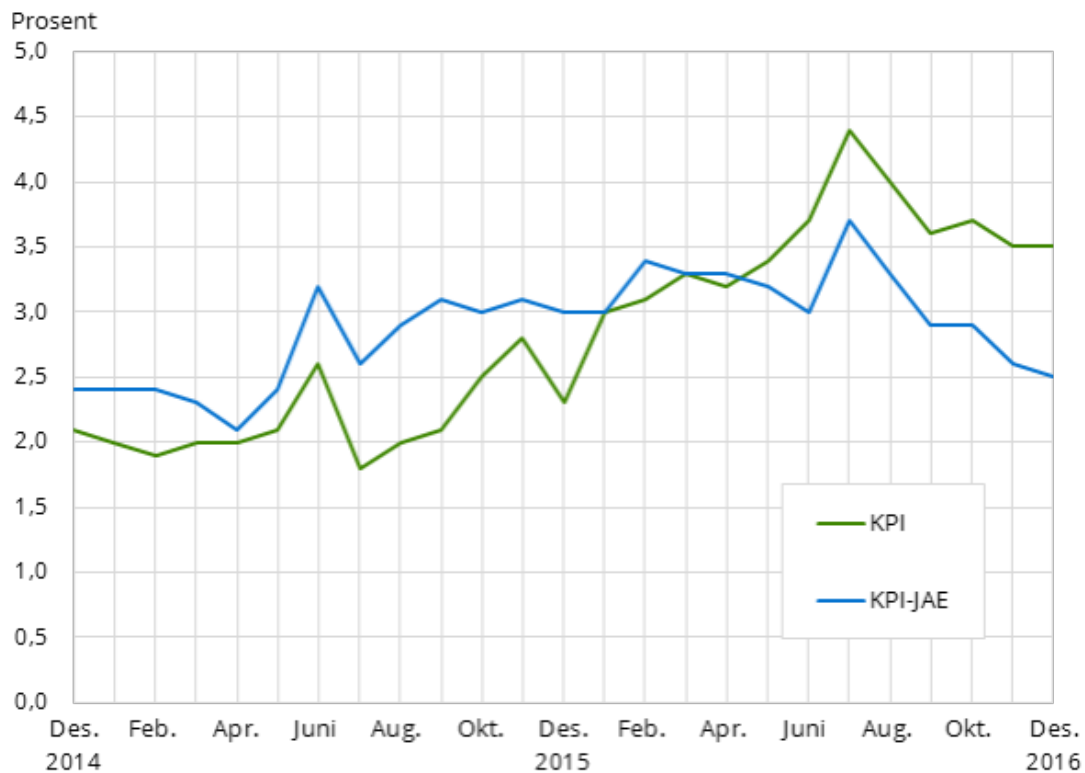
prisen. Prisen på elektrisitet inkludert nettleie økte med 28,9 % i 2016. Prisene på importerte jordbruksvarer falt med 2 % i samme tidsperiode og var den viktigste konsumgruppen som trakk prisene nedover.

Konsumprisveksten justert for avgifter og elektrisitet steg med 2,5 % i 2016. Den viktigste årsaken til prisveksten var

at prisen på flybilletter steg med 4,6 %.

Årslønnsveksten i 2016 ble på 2,5 %. DNB Markets anslår årslønnsveksten for 2017 til å bli på 2,8 %.

Figur 1. Konsumprisindeksen. Endring fra samme måned året før

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Boligmarkedet

For 2016 sett under ett var boligprisene i gjennomsnitt 7,1 % høyere enn i 2015. Bruktboligprisene steg med 8,3 % i 2016 for hele landet.

Det er imidlertid store geografiske variasjoner. Hovedstadsområdet skiller seg ut med en prisøkning på 15,5 % i Oslo og Bærum. Der økte prisene på blokkleiligheter mest og viste en oppgang på 17,0 %. Småhus og eneboliger hadde en prisvekst på henholdsvis 13,8 og 12,7 % i Oslo og Bærum.

I Stavangerregionen har det vært størst nedgang i boligprisene. Der sank prisene i gjennomsnitt 5,9 % fra 2015 til 2016.

Torbjørn Martinsen i SpareBank 1 Banksamarbeidet DA har på oppdrag fra bankene analysert det norske boligmarkedet med tanke på om vi har en boligboble og i hvilken retning boligprisene skal i fremtiden.

Analysen finner støtte for at boligmarkedet i dag er høyere priset enn det som vurderes som et langsiktig likevektsnivå.

Selv om boligmarkedet fremstår som overpriset finner analysen likevel ikke grunnlag for å kalle det en boligboble. Dette begrunnes med at boligene fortsatt selges til personer med et grunnleggende behov for et sted å bo, og at de boligene som blir omsatt som sekundærboliger som hovedregel går i

utleie.

Analysen peker på seks forhold som vil kunne gi en negativ korreksjon i boligprisene:

1. Vesentlig økning i rentenivået
2. Vesentlig økning i arbeidsledigheten
3. Lav inntektsvekst
4. Økt boligbygging
5. Stemningsskifte i markedet
6. Myndighetsinngripen i form av økt eiendomsbeskatning e.l.

Analysens hovedscenario tror på en fortsatt prisvekst i 2017 på fem prosent, deretter en prisvekst på null til to prosent de neste to årene

Nye aktørers inntreden i bank og finans.

Betegnelsen finansteknologi (Fintech) brukes om teknologi som utfordrer tradisjonelle finanstjenester som lån, betaling, forsikring og sparing.

Spørsmålet mange stiller seg, er om de tradisjonelle bankene og finansinstitusjonene vil bestå i møtet med det noen kaller en finansteknologisk revolusjon.

Handels- og reiselivsaktører, som Komplett og Norwegian, samt teknologi-selskaper, som Google, Facebook og Apple tar utgangspunkt i kundedata, merkevare og kapital og starter egne banker. Investeringer i Fintech industrien de siste fem årene har nådd 50 mrd. USD ifølge Dagens Næringsliv.

Delingsøkonomien er i sterk vekst. Tilliten til etablerte merkevarer svekkes og den nye generasjonen kunder søker nye løsninger. Forbrukerens fokus skifter fra eierskap til tilgjengelighet. Tjenester som Airbnb og Uber skaper nye økosystem og interaksjonsformer der finansielle tjenester er inkludert.

Spørsmålet er om disse nye aktørene kan tilfredsstillende den nye generasjonen forbrukere og utkonkurrere bankenes etablerte forretningsmodell.

P2P (person til person) lån har høy vekst i USA og Storbritannia og er alternativer til tradisjonelle banklån. Ett eksempel er folkefinansieringstjenesten (crowdfunding) Spleis, som SpareBank 1 nylig

lanserte. Spleis er en folkefinansieringstjeneste som bringer mennesker sammen og gjør det enkelt for vanlige folk, ildsjeler og organisasjoner å skaffe penger til å realisere sine drømmer og prosjekter.

Utlånsvirksomheten er det området som opplever minst konkurranse fra Fintech. Bankene har et konkurransefortrinn i lav finansieringskostnad gjennom bankkonesjonen.

Innenfor forsikring og spare- og plasseringsområdet benyttes i økende grad selvbetjente løsninger. Dette er en trend som vil forsterkes etter hvert som robotrådgivere basert på lærende algoritmer blir i stand til å gi presise råd basert på kundedata. I tillegg vil lov og forskrift presse lønnsomheten gjennom MIFID II og forbud mot returprovisjoner, noe som vil favorisere selvbetjente plattformer ytterligere.

Betalingsområdet er navet i kunderelasjonen og 80% av kundens interaksjon med banken er her. Norge er i særstilling på betalingsområdet gjennom firepartsmodellen der BankAxept står for 80 % av kortbruken. Det nye EU direktivet PSD2 vil åpne opp infrastrukturen, og flere aktører vil lansere egne mobil lommebok- og POS-løsninger

IF-forordningen er regulatoriske myndigheters verktøy til å kontrollere forretningsmodellene på kortområdet. Forordningen vil medføre at Bankenes interchange inntekter blir redusert. I tillegg vil forordningen kunne påvirke in-

nretningen av prioriteringsregelen, hvor BankAxept ligger inne som forhåndsvalg når kunden har kombinerte kort. Forskjellen i priser mellom BankAxept og VISA/MC vil bli redusert. Det kan øke brukerstedenes interesse for internasjonale kort. Totalprisen vil fortsatt være høyere enn ved BankAxept, sett fra et brukerstedsperspektiv, og i BankAxept er risikoen lavere ved at bankene har et regelverk for dekningskontroll og tapsfordeling.

Det synes klart at over tid vil inntektene kunne bli kraftig redusert innenfor bankenes nåværende forretningsmodell etter hvert som lov og forskrift åpner opp for andre aktørers inntreden, samtidig som kundenes adferd endres i takt med den teknologiske utviklingen.

Kampen om nye bankuavhengige kundeflater er i full gang og nyheten om at de norske bankene samler seg i kampen mot internasjonal konkurranse gjennom betalingsløsningen Vipps er den første av flere potensielle lignende hendelser i tiden som kommer. Vi antar at de største konkurrentene ikke bare vil være Den Danske Bank og Nordea, men også Apple, Facebook og Google.

SpareBank 1 kan ikke gi fra seg kundegrensesnittet. Våre initiativ må ta utgangspunkt i konkrete behov hos våre kunder og være relevante. I den forbindelse har vi en rekke styrker knyttet til distribusjonskraft, nærhet og relasjon til kundene, samt kundeinnsikt basert på store mengder kundedata.

Lokal utvikling

Befolkningsutvikling

Befolkningsutviklingen i Norge i 2016 viser en økning på ca. 43.000 personer. Dette tilsvarer en årlig vekst på 0,8 %. Mesteparten av veksten skyldes innvandringsoverskudd (60 % av veksten), mens fødselsoverskuddet holder seg stabilt på samme nivå som de foregående år (40 % av veksten). Befolkningen øker mest i Akershus, Sør-Trøndelag og Oslo. Ved utløpet av 2016 bor det 5.257.353 personer i Norge.

Folketallet i Oppland økte med 428 personer eller 0,2 %. Kommunene i vårt markedsområde har varierende

befolkningsutvikling. Lillehammer og Ringebru har befolkningsvekst, mens de øvrige kommunene har tilbakegang. Endringene er små, men indikerer en lite heldig utvikling.

Kommune	Folketall					
	2013	2014	2015	2016	Endring fra i fjor	
Lillehammer	26.850	27.028	27.476	27.779	303	1,1 %
Nord-Fron	5.827	5.765	5.741	5.725	-16	-0,3 %
Sel	5.952	5.974	5.935	5.931	-4	-0,1 %
Sør-Fron	3.193	3.191	3.154	3.156	2	0,1 %
Ringebru	4.496	4.495	4.462	4.496	34	0,8 %
Øyer	5.104	5.090	5.072	5.073	1	0,0 %
Gausdal	6.141	6.237	6.227	6.195	-32	-0,5 %
Sum	57.561	57.780	58.067	58.355	288	0,5 %

Konkurser

Årsstatistikken for 2016 fra Konkursregisteret viser en økning i antall konkurser på 1,8 % sammenlignet med 2015. Det er i 2016 registrert i alt 4.544 konkurser. I Oppland ble det registrert 121 konkurser i 2016, noe som er seks flere enn i 2015.

Tre av fire konkurser er foretakskonkurser (785 stk). Øvrige konkurser (246 stk) er konkurs i enkeltpersonforetak og personlig konkurser.

Nyetableringer

Det var i alt 565.054 bedrifter i Norge pr. 1. januar 2017, en økning på 6.095 fra året før (558.959).

I NHO's kommune NM er de beste rangerte regionene kjennetegnet av høy befolkningstetthet, nærhet til universitet og høyskoler og tette knytninger til næringsklynger innenfor oljeindustrien og teknologi.

Rogaland peker seg ut som fylket med flest kommuner i tilbakegang. Her er det meget store negative endringer for ar-

beidsmarkedsindikatorene for alle kommuner.

Vestfold er fylket med høyest andel kommuner med fremgang, men det er i Innlandet kommunene har sterkest fremgang. I Innlandet er det det klar fremgang for alle de større bykommunene.

Kommunene som er lavest rangert ligger i Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark og i grensetraktene mot Sverige på Østlandet.

Lillehammerregionen er definert som kommunene Sør-Fron, Ringebru, Øyer, Gausdal og Lillehammer.

Lillehammerregionen rangeres som region nr. 22 av i alt 77 regioner. Dette er fem plasser bedre enn i fjor. Sammenlignet med Hamarregionen, som nå er på 24. plass, så er Lillehammerregionen vurdert som bedre på arbeidsmarked, demografi og kompetanse, men svakere på kommuneøkonomi. Regionene vurderes som like på næringsliv.

Gudbrandsdalen er definert som kommunene Lesja, Dovre, Lom, Skjåk, Sel,

Vågå og Nord-Fron.

Gudbrandsdalen rangeres som region nr. 66 av i alt 77 regioner. Sammenlignet med Valdres, som er rangert som nr. 60, er Gudbrandsdalen vurdert som svakere på alle områder.

Samlet sett er resultatene fra årets Nærings-NM positive for Lillehammerregionen, som forbedrer posisjonen i forhold til i fjor på indikatorene arbeidsmarked og demografi. Det er gledelig at sysselsettingen er høy og at befolkningsutviklingen er positiv. Regionen faller litt tilbake på kommuneøkonomi og har en betydelig tilbakegang på næringsliv.

Av kommunene i region Gudbrandsdalen er det kun Sel og Nord-Fron kommune som er definert inn i vårt markedsområde. De største utfordringene for denne regionen er at veksten i næringslivet er svak, kommunene er små og alderssammensetningen i arbeidslivet er påvirket av fraflytting og aldrende befolkning.

Bygg og anlegg

Nasjonalt var omsetningsveksten i bransjen på 4,4 %, målt pr. august, noe som er en økning i forhold til samme tidspunkt i fjor da veksten var på 1,4 %.

Geografisk har Rogaland den største nedgangen (- 10,2 %), mens Aust-Agder (+20,2 %) og Vestfold (+18,7 %) har den største økningen.

Oppland hadde lavere vekst enn på samme tidspunkt i 2015 (+ 9,8 %), og har 4,4 % vekst pr. august 2016. I kroner er det for Oppland sin del snakk om en økning på 346 mnok. Relativt sett er veksten marginalt høyere enn i 2015 (+ 4,2%), men målt i nominelle kroner var veksten vesentlig større i 2015 (634 mnok).

E6-utbyggingen er nå ferdigstilt for parsellene Frya-Vinstra og Vinstra-Sjoa. Utbyggingsetappe 2, som består av Elstad-Frya og Sjoa-Otta, skal avklares gjennom Stortingets behandling av

Nasjonal transportplan 2018-2029. I løpet av anleggsperioden for de to parsellene som ble ferdige i 2016, er det vokst frem et nytt handelssenter i Lomoen på Vinstra. Nytt veiserviceanlegg, hotell og ny kro er planlagt ferdigstilt i løpet av første kvartal 2017. E6-utbyggingen har tilført vårt distrikt stor aktivitet og det er knyttet spenning til det som skjer etter at prosjektene er ferdige.

Det har vært god ordretilgang og gode resultater for mange lokale aktører i bransjen det siste året. I vår region er en høy andel av arbeidsstyrken sysselsatt innen bygg og anlegg. Aktørene i bransjen har tradisjon for å være mobile, og skulle aktiviteten i vårt område bli lavere, så vil disse aktørene søke områder med høyere aktivitet.

Reiseliv

Året 2016 har vært et nytt godt år for reiselivet. Hele landet har hatt en økning i antall besøkende på 4,8 %, mot 4,4 % i samme periode året før. Antall besøkende fra utlandet har økt med 10,6 % mot 8,3 % i samme periode i fjor.

Oppland har en samlet økning på 7,0 % i 2016 mot 8,2 % i samme periode i fjor.

Besøkende fra utlandet hadde en økning på 10,3 % i 2016, mot 15,1 % året før.

I Gudbrandsdalen viser tallene pr. november at hotellovernattingene økte med 3,9 %, noe som er litt svakere enn Oppland forøvrig. Utlendingene økte med 8,5 %, mens nordmenn sto for en økning på 2,1 %. I sommermånedene (juni, juli og august) var det totalt 900.000 gjestedøgn, noe som tilsvarte en økning på 12 % sammenlignet med 2015. For Lillehammer var økningen i overnattinger på 2,8 % i 2016, hvorav utlendingene sto for en økning på 6,4 % og nordmennene 1,8 %.

Mye av veksten i reiselivet har vært forklart med lav kronekurs. Andre faktorer som trygghet og at det er trendy med naturopplevelser spiller også inn. Med unntak av sommermånedene har veksten avtatt noe for Gudbrandsdalen og Lillehammer sammenlignet med året før.

Det blir bygget ca. 1.000 nye hytter i Oppland per år. Fritidsboliger i Gudbrandsdalen genererer ca. 1 mrdnok per år i verdiskaping (kilde SSB).

Landbruk og skogbruk

Nedgangen i antall som søker produksjonstilskudd fortsetter også i 2016. Nedgangen fra 2015 er på 2,7 % samlet både for enkeltpersonforetak og for andre selskapsformer.

Melkeproduksjonen i Oppland er stabil, med kun mindre endringer i leveransevolum. Leveransevolum pr. bruk i Oppland ligger på rundt 140.000 liter, mens gjennomsnittlig melkekvote er ca. 159.000 liter. Økonomien vurderes å være stabil. Et lavt rentenivå også for 2016 har påvirket økonomien positivt. Flere satser på ammekyr både spesialisert og som tillegg til annen produksjon. Antall ammekyr i Oppland øker og var i juli 11.734 stk. Produksjonen er kapitalkrevende dersom man skal få etablert rasjonelle og fremtidsrettede driftsløsninger.

En stor andel av melkeproduksjonen foregår i båsfjøs. Det er mange med eldre produksjonsapparat som må ta val-

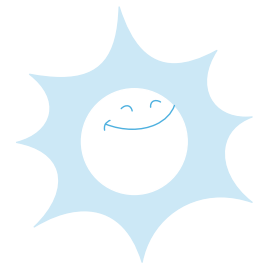
get om større investeringer dersom de fremover skal være melkebønder. Det er stor interesse både for kjøp og leie av melkekvoter.

Innen saueholdet har økt leveransevolum ført til overproduksjon, selv om slaktevektene er redusert fra 2015. Flere sauebønder har bygget ut, eller har planer om ombygging, noe som vil føre til økt produksjon. Økonomien i saueholdet kan bli svekket fremover, dersom ikke avsetningene av lamme- og sauekjøtt økes.

Det er fortsatt overskudd i produksjonen av svinekjøtt, men overskuddet har vært håndterbart. Marginale endringer på gjennomsnittlig slaktevekt påvirker økonomien og balansen av svinekjøtt.

Samlet for storfe, småfe og sau har det vært en økning i slaktevolum fra 2015.

Det er god aktivitet i skogen også for 2016. Samlet leveransevolum i Oppland har økt i forhold til 2015. Gjennomsnittlig tømmerpris er redusert med kr. 4,- til kr. 322,- pr. m³. Utfordringen for skogbruket lokalt er høye avvirkningskostnader, grunnet at en stor del av skogen står i brattlendt terreng.

Regnskapet for 2016

Inntektsutviklingen

Inntektene i 2016 økte med i alt 41,5 mnok. Inntektene fra den ordinære bankdriften økte med 11,6 mnok sammenlignet med 2015.

Inntektsveksten er sterk på kjernevirksomheten, og netto rente- og kredittprovisjonsinntekter økte med 12,5 mnok som følge av økte utlånsvolum.

Provisjonsinntekter ble redusert med 0,7 mnok i 2016 sammenlignet med 2015. Dette skyldes i all hovedsak reduserte provisjoner fra SpareBank 1 Boligkreditt, som følge av lavere utlånsrenter på boliglån overført til boligkredittforetaket. I tillegg ble provisjonsinntektene fra salg av fondsplasseringer noe svakere enn i 2015. Provisjoner fra salg av billån og leasing økte i 2016. Det samme gjorde provisjonene fra salg av kredittkort og livsforsikring. Inntektene fra betalingstjenester er fortsatt viktige for banken, og økte i 2016 med 0,5 mnok. Provisjon fra skadeforsikrings-porteføljen ble på samme nivå i 2016 som i 2015.

Utbytte og andre verdipapirer med variabel avkastning økte med 15,6 mnok sammenlignet med 2015. Den viktigste årsaken til økningen er et betydelig større utbytte fra aksjene i Samspar. I tillegg ga flere av våre andre investeringer god avkastning i 2016, slik at utbytte og resultatandeler fra strategiske plasseringer til sammen ble på 23,3 mnok.

Verdiendring og gevinst/tap på bankens verdipapirer økte med 14,3 mnok til 14,8 mnok i 2016. Dette skyldes i all hovedsak gevinst ved salg av aksjene i Bank 1 Oslo. I tillegg kan det nevnes at vi har bokført kursgevinster på OMF beholdningen og negative verdiendringer på aksjene i Nordisk Areal og SpareBank 1 Mobilbetaling.

Andre driftsinntekter økte med 0,2 mnok.

Kostnadsutviklingen

Driftskostnadene før tap økte i 2016 med 0,5 mnok sammenlignet med 2015.

De viktigste driverne bak kostnadsveksten var:

Lønn, pensjon og sosiale kostnader, hvor banken bokførte en samlet kostnadsreduksjon på 0,5 mnok. Kostnadsreduksjonen var sammensatt av:

- En økning i direkte lønn på 1,4 mnok, hvorav en økning i årsverksforbruket på 1,7 årsverk utgjorde mesteparten kostnadsøkningen. Lønnsoppjøret og endrede personalforsikringer utgjorde den øvrige kostnadsøkningen.

- En reduksjon i pensjonskostnadene på 2,7 mnok i 2016. Dette skyldes i all hovedsak at banken avviklet YTP ordningen med virkning fra 31.12.2016. Avviklingen av den ytelsesbaserte tjenstepensjonsordningen medførte inntektsføring av balanseførte pensjonsforpliktelser, i tillegg til kostnaden ved utstedelse av fripoliser til medlemmene av YTP ordningen.

- De sosiale kostnadene økte med 0,8 mnok.

Administrasjonskostnadene økte med 1,6 mnok i 2016 sammenlignet med 2015.

Avskrivningene økte i 2016 med 1,0 mnok som følge av investeringer i kontorstrukturen i 2015.

Andre driftskostnader, ble redusert med 1,6 mnok i 2016 sammenlignet med 2015. De største postene med endringer fra i fjor er:

- Økte driftskostnader på egne eiendommer med 1,0 mnok.
- Reduserte kostnader på drift av overtatte eiendeler med 1,0 mnok.
- Reduserte kostnader til kjøp av maskiner og inventar med 0,8 mnok.
- Redusert kostnader til leie av lokaler med 0,5 mnok.

Tap på utlån ble i 2016 kostnadsført med i alt 6,6 mnok. Sammenlignet med 2015 er dette en reduksjon på 5 mnok. Grupppeavsetningene er uendret gjennom 2016 og er på 20 mnok med bakgrunn i anbefalinger fra Kompetansesenter for kredittmodeller (KFK). Tapsavsetninger for fremtidige tap på enkeltkunder er bokført med i alt 19,4 mnok.

Skattekostnaden for banken ble i 2016 19,9 mnok, noe som er 1,2 mnok mer enn i 2015. Årsaken til at skatteandelen er redusert er økte utbytter og gevinster på verdipapir med lavere skattegrunnlag. Avsetninger knyttet til finansskatten er bokført som en avgift under personalkostnader. Betalbar skatt utgjør 19,2 mnok, hvorav formuesskatten utgjør 1,1 mnok. Jmf. note 11.

Eksklusiv utbytte, gevinst/tap på verdipapir og tap på utlån er cost/income redusert fra 57,06 % i 2015 til 53,54 % i 2016.

Relativt til gjennomsnittlig forvaltningsskapital er kostnadsprosenten redusert fra 1,57 % til 1,42 %. Den sterke veksten i forvaltning er hovedårsaken til bedringen i nøkkeltallet. Bankens kostnadsbase har en vekst som er sterkere enn gjennomsnittlig pris og lønnsvekst i samme periode. Dette skyldes større aktivitet, utbedring av kontorlokalene våre og høyere kostnader knyttet til drift av fellesarenaen. Kostnadsbasen må styres stramt, da lav kostnadsbase vil være et konkurransefortrinn fremover.

Resultatutviklingen

Bankens resultat i 2016 er på 93,1 mnok, noe som er 45,8 mnok bedre enn for 2015.

Bankens resultat i 2016 er det beste gjennom tidene målt i nominelle kroner.

Den ordinære bankdriften etter tap og skatt korrigert for utbytte, gevinster og tap på verdipapirer er 16,7 mnok bedre enn fjoråret og er tidenes beste.

Den ordinære bankdriften etter tap og skatt korrigert for utbytte, gevinster og tap på verdipapirer er 6,1 mnok bedre enn fjoråret og er tidenes beste.

Balanseutviklingen

Bankens forvaltningskapital økte i 2016 fra 6.193 mnok til 7.047 mnok. Dette utgjør en vekst på 13,8 % mot 7,9 % i 2015. Dette er vekst eksklusiv utlån overført til

SpareBank 1 Boligkreditt. Hensyntar vi vekst inklusiv SpareBank 1 Boligkreditt er bankens forvaltning økt fra 7.598 mnok i 2015 til 8.660 mnok i 2016. Dette gir en vekst på 13,9 %.

Utlån

Brutto økte utlånene med 964 mnok eller 14,6 % i 2016. I 2015 var utlånsvæksten på 553 mnok eller 9,1 %. Budsjettert utlånsvækst var 7,1 %.

Personmarkedet økte sine utlån inklusiv SpareBank 1 Boligkreditt med til sammen 878 mnok (18,3 %), mens bedrifts-markedet økte sine utlån med 85 mnok (4,7 %).

Av samlede utlån utgjør nå lån til personmarkedet (PM) 5.677,8 mnok (4.799,6) og utlån til næringslivet (BM) 1.879,4 mnok (1.794,0). Inklusiv i disse tallene er det netto overført 208 mnok til SpareBank 1 Boligkreditt i 2016, slik at samlet volum i SpareBank Boligkreditt nå er 1.612,4 mnok.

Gjeldsvæksten nasjonalt er på 4,8 % de siste 12 månedene pr. 31.12.2016. Gjeldsvæksten blant husholdningene er på 6,4 %, mens gjeldsvæksten blant ikke finansielle foretak er på 2,0 %. I vårt markedsområde er det sannsynlig at gjeldsvæksten er noe svakere enn den nasjonale gjeldsvæksten. Vår utlånsvækst er større enn den nasjonale gjeldsvæksten. Dette indikerer at banken også i 2016 øker sine markedsandeler.

Innskudd

Ved utgangen av året var størrelsen på innskuddene fra bankens kunder 5.186,6 mnok mot 4.343,2 mnok året før. Dette er en vekst på 843,4 mnok eller 19,4 % mot 340 mnok eller 8,5 % året før. Budsjettert innskuddsvækst var 4,6 %. Innskuddsdekningen gikk fra 83,7 % 31.12.2015 til 87,3 % 31.12.2016.

Risikovurdering av balansen

Kredittrisiko

Kredittrisikoen er den desidert største risikofaktoren knyttet til den virksomhet som banken driver.

Banken har siden 2008 gått i retning av en stadig større andel utlån til personmarkedet. Dette er i tråd med bankens strategiplan. Pr. 31.12.2016 er fordelingen av utlån til person- og bedriftsmarkedet 75/25 inklusiv

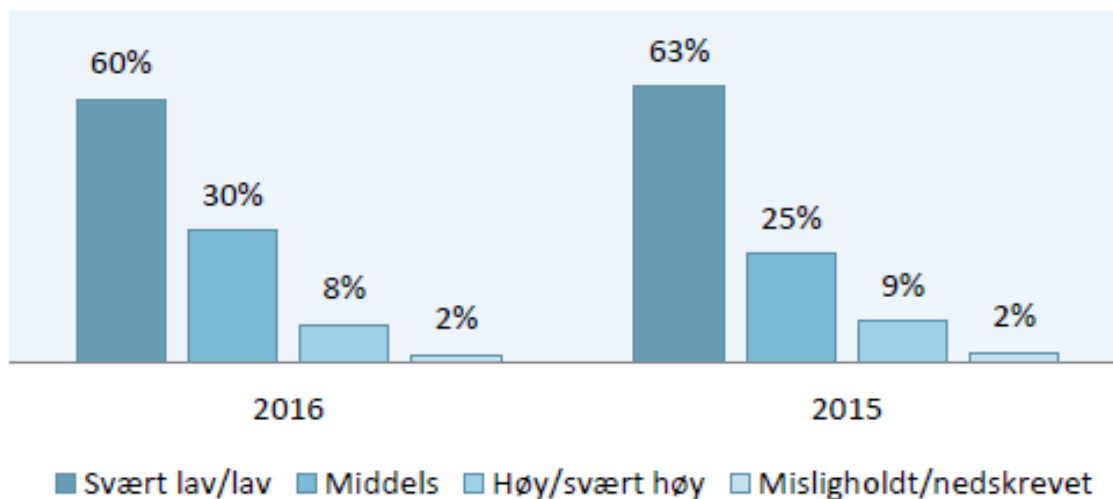
eksponeringen mot Boligkreditt. Dette er godt innenfor målet i strategiplanen. Banken har i løpet av 2016 rapportert ett engasjement i henhold til Finanstilsynets retningslinjer om store engasjement. Bankens interne målsetting er at summen av store engasjement ikke skal utgjøre mer enn 80 % av ansvarlig kapital. Pr. 31.12.2016 har banken ett stort engasjement, som utgjør 12,5 % av ansvarlig kapital.

Porteføljesystemet, Porto, måler ut-

viklingen av kredittrisikoen i bankens portefølje, jmf. note 14 G. Noten viser at kredittrisikoen i porteføljen er signifikant forbedret i 2016. Andel utlånsvolum i de tre beste risikoklassene er økt fra 88 % til 90 %, og tilsvarende redusert i de tre dårligste risikoklassene.

Styrets vurdering er at kredittrisikoen ligger godt innenfor bankens evne til å bære tap basert på opparbeidet egenkapital.

Risikoklassifisering av utlån, garantier og kreditter

Mislighold, tap på utlån og garantier

Misligholdte engasjement utgjør pr. 31.12.2016 54,0 mnok. Pr. 31.12.2015 var misligholdte engasjement på 85,9 mnok. Dette utgjør en nedgang i forhold til brutto utlån fra 1,64 % til 0,90 %. Gjennomsnittet for norske sparebanker av sammenlignbar størrelse var pr. 31.12.2015 0,82 %.

Banken har kvartalsvis gjennomgått misligholdte, tapsutsatte og større engasjement både på person- og bedriftsmarked med henblikk på å avdekke tap i porteføljen. Det har vært ført løpende avsetninger for slike tap.

Individuelle nedskrivninger pr. 31.12.2016 utgjør 19,3 mnok. Dette utgjør 0,32 % av brutto utlån. Gjennomsnittet for norske sparebanker av sammenlignbar størrelse var pr. 31.12.2015 0,27 %.

De gruppevise nedskrivninger er på 20 mnok og er uendret i 2016. Ved fastsettelse av størrelsen på gruppevise nedskrivninger legger banken til grunn beregninger gjort av SpareBank 1 Kompetansesenter for kredittmodeller (KFK). KFK hensyntar i sine modeller negativ migrasjon mellom risikoklasser uttrykt som forventet tap, hvor all kundeinformasjon hentes fra bankens risikoklassifiseringsmodeller som baserer seg på historiske liknings- og regnskapsdata. I tillegg vektlegges endringer i de økonomiske rammebetingelsene. På bakgrunn av endringer i disse faktorene estimerer KFK bankens gruppevise nedskrivninger. De gruppevise nedskrivningene utgjør 0,33 % av brutto utlån. Gjennomsnittet for norske sparebanker av sammenlignbar størrelse var pr. 31.12.2015 0,34 %.

Samlede tapsavsetninger utgjør nå 0,65 % av brutto utlån mot 0,92 % for

2015. Gjennomsnittet for norske sparebanker av sammenlignbar størrelse var pr. 31.12.2015 0,61 %. Bankens avsetninger er således over dette nivået, noe som avspeiler en større risiko enn gjennomsnittet.

Tap på utlån er bokført med 6,6 mnok mot 11,6 mnok i 2015. Det utgjør 0,11 % av brutto utlånsportefølje pr. 31.12.2016 (0,22 % pr. 31.12.2015). Gjennomsnittet for norske sparebanker av sammenlignbar størrelse var pr. 31.12.2015 0,13 %.

Tapsgraden i banken har de siste fem årene vært i intervallet 0,11 % til 0,32 % av brutto utlån. Dette er noe høyere enn gjennomsnittet for sammenlignbare banker. Tapsgraden har en fallende tendens, noe som har klar sammenheng med bedre porteføljekvalitet og lavere mislighold.

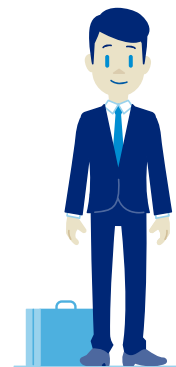
Vi er i tillegg eksponert for bransjer hvor historisk lønnsomhet har vært svak. Landbruket har vært gjennom en sterk effektivisering uten at dette har bedret lønnsomheten vesentlig. I tillegg er reiselivsbransjen i kraftig omstilling, og har måttet tilpasse kostnadsnivået til en lavere omsetning. Lav kronekurs og det internasjonale trusselbilde har imidlertid vært gunstig for norsk reiselivsnæring. Slik vi ser de økonomiske fremtidsutsiktene, kan det forventes et tapsnivå innenfor normaltapp de neste årene, men med en viss usikkerhet knyttet til utviklingen i de to nevnte bransjene.

Misligholdet i banken viser i 2016 en signifikant positiv utvikling. Misligholdet i banken er i all hovedsak av eldre dato. Dette er engasjement der arbeidet med realisasjon av sikkerhetene tar lang tid. Vi forventer at den positive utviklingen skal fortsette, men det er ikke usannsynlig at banken vil synliggjøre noe høyere mislighold enn bransjen for øvrig inntil disse sikkerhetene er realisert. Det har vært jobbet godt både med å rydde opp

i gamle restanser og unngå nytt mislighold i 2016, noe styret er godt tilfreds med.

Tapsnedskrivningene er bedret i forhold til brutto utlån. Sammenlignet med andre banker på vår størrelse er likevel vårt avsetningsnivå høyere når det gjelder individuelle nedskrivninger. Når det gjelder gruppevise nedskrivninger er vi på omtrent samme nivå.

Styret vurderer at de foretatte avsetninger er tilstrekkelige.

Overtatte eiendeler

Banken har i forbindelse med engasjementssikringsarbeid overtatt eiendeler til en verdi av 12,6 mnok. Samme tid i fjor var tilsvarende eksponering på 28,1 mnok, jmf. note 14 k. Det forventes at overtatte eiendeler vil bli redusert ytterligere i løpet av 2017.

Markedsrisiko verdipapirer

Obligasjonsbeholdningen er redusert fra 283 mnok til 223 mnok gjennom året. Reduksjonen skyldes at overskuddslikviditeten som var plassert i rentefond ble realisert til kontantbeholdning.

Beholdningen av aksjer, andeler og egenkapitalbevis er økt fra 166 mnok i 2015 til 200 mnok i 2016. I all hovedsak skyldes økningen at 75 % av oppgjøret for aksjene i Bank 1 Oslo AS ble mottatt som oppgjør i egenkapitalbevis i Sparebanken Hedmark. I tillegg har vi blitt direkte eier i SpareBank 1 Markets og økt aksjekapitalen i flere av de strategiske aksjene våre.

Våre anleggsaksjer er i all hovedsak strategiske aksjeposter i selskaper innenfor SpareBank 1 Alliansen.

Det er inntektsført utbytte på 12 mnok fra Samarbeidende Sparebanker AS i 2016. Dette er utbytte fra SpareBank 1 Gruppen AS for 2014 hvor eierskapet går via Samarbeidende Sparebanker AS. Bankens eierandel i SpareBank 1 Gruppen AS utgjør indirekte 1,38 % ved årsskiftet.

Utbytte fra investeringer i felleskontrollert virksomhet utgjør i alt 14,1 mnok, og kommer fra investeringer i Samarbeidende SpareBanker AS og Samarbeidende SpareBanker Bankinvest I AS.

Utbytte fra investeringer i aksjer, an-

delers og egenkapitalbevis utgjør i alt 7,5 mnok, og kommer fra investeringer i SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS, SpareBank 1 Boligkreditt, SpareBank 1 Næringskreditt og Samarbeidende SpareBanker Bankinvest II AS.

Avkastning på investeringer i datterselskaper utgjør i alt 1,5 mnok, og kommer fra investeringer i EM 1 Lillehammer og Gudbrandsdal AS, Engasjementssikring AS og Gjestgiver'n AS.

Renterisikoen ved innlån og plasseringer er holdt på et lavt nivå ved at posisjonene i hovedsak er korte renter (3 måneders NIBOR).

Volumet av fastrentelån er økt fra 410 mnok til 425 mnok i 2016.

Fastrentelån fordelt på restløpetid	Beløp
0 - 3 mnd	13.892.070
3 - 12 mnd	26.755.608
12 - 36 mnd	219.695.171
36 - 60 mnd	116.458.264
over 60 mnd	48.031.197
SUM	424.832.310

Dette volumet er rentesikret med rentebytteavtaler på til sammen 300 mnok, jmf. note 22.

Likvidetsrisiko

Det er i de senere år lagt vekt på å redusere likvidetsrisikoen i banken. Dette særlig ved at låneforfall og motparter ved innlån er spredt og at kredittlinjer er etablert hos flere aktører.

Pengemarkedet og kredittmarkedene

både nasjonalt og internasjonalt er preget av usikkerhet knyttet til høy statsgjeld både i Eurosonen og USA. Likviditeten i markedene er imidlertid god. På den andre siden medfører de nye "Bail-in" reglene at investorene har fått en dårligere posisjon i forhold til dekningsrekkefølgen ved en eventuell konkurs. Refinansieringsrisikoen vurderes derfor som uendret og som lav i en kort horisont og som moderat i et lengre perspektiv.

Likviditetsstyringen tar utgangspunkt i bankens likviditetsstrategi vedtatt i styret. Strategien gjennomgås årlig, og skal sikre banken evne til å håndtere kritiske situasjoner.

En finansieringskilde som reduserer refinansieringsrisikoen er overføring av boliglånsportefølje til SpareBank 1 Boligkreditt AS, som er direkte eid av alliansebankene.

Balanseveksten i 2016 er på 854 mnok. Finansieringsbehovet er primært drevet av utlånsveksten, som har vært på i alt 755 mnok. De viktigste finansieringskildene har vært innskuddsveksten på 843 mnok og resultattilførsel for 2016 på 93 mnok. Dette har medført at obligasjonsgjelden er redusert med 87 mnok i 2016.

Det er inngått en samarbeidsavtale i SpareBank 1 Alliansen som forplikter de enkelte bankene til å bistå øvrige banker i alliansen ved eventuelle finansieringsproblemer. I 2016 har denne avtalen ikke medført eksponering.

Vi har ett hovedforfall på obligasjonsgjelden i 2017. Dette er på 120 mnok, jfr. note 21 a. Vi forventer at bankenes finansieringskostnader i obligasjonsmarkedet i et 3-5 års perspektiv, vil ligge på 80 - 150 basispunkter over 3 mnd. Nibor, avhengig av løpetid på obligasjonene.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er definert som "risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser".

Med bakgrunn i de nye kapitalkravsreglene er det utviklet en modell som er bankens verktøy for å kartlegge og vurdere bankens risiko.

Beregningsgrunnlaget for minstekravet til kapitaldekning er 15 % av gjennomsnittlig inntekt de tre siste årene multiplisert med 12,5.

Kapitalforskriften § 42-1 inneholder nærmere bestemmelser om hvilke poster som inngår i inntektsbegrepet. Styrets vurdering er at bankens operasjonelle risiko er innenfor vedtatte rammer.

Kapitalforskriften § 42-1 inneholder nærmere bestemmelser om hvilke poster som inngår i inntektsbegrepet.

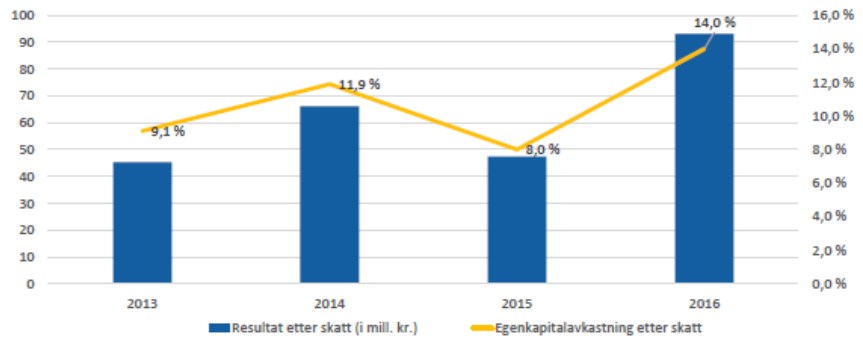
Styrets vurdering er at bankens operasjonelle risiko er innenfor akseptable rammer.

Driftsresultatet

Resultatet etter skatt er på 93,1 mnok. Dette utgjør 1,41 % av gjennomsnittlig forvaltningskapital.

Egenkapitalavkastningen etter skatt ble på 14,0 %.

Disponering av overskudd

Regnskapet er gjort opp under forutsetning av videre langsiktig drift. Styret foreslår slik disponering av årets overskudd på kroner 93.133.788,-:

Overført gavefond:
kr 1.500.000,-
Overført Sparebankens fond:
kr 91.633.788,-

Egenkapitalen blir ved årets slutt etter dette 707,8 mnok mot 618,9 mnok i fjor. For øvrige kommentarer til årets endring i Sparebankens fond, se note 23.

Kapitaldekningen utgjør nå 17,4 %. Kapitaldekningen for 2016 er beregnet ut fra Basel III regelverket, jmf. note 24.

Samfunnsansvar, miljø og likestilling

Samfunnsansvar

Banken har siden etableringen i 1860 drevet sin virksomhet med tanke på å dekke lokalsamfunnets behov for bank-tjenester.

I bankens strategidokument synliggjøres forretningsideen, målbildet og hvordan banken definerer sin rolle i lokalsamfunnet.

Det er en økende bevissthet i næringslivet om at bedrifter har ansvar i samfunnet utover det å skape bedriftsøkonomiske overskudd. Både internasjonalt og nasjonalt er det en trend at virksomhetene utvikler egne strategier for samfunnsansvar, kalt CSR (Corporate Social Responsibility).

Sparebankene har sitt fundament i det lokalsamfunnet de er en del av og har derfor et spesielt ansvar i forhold til dette.

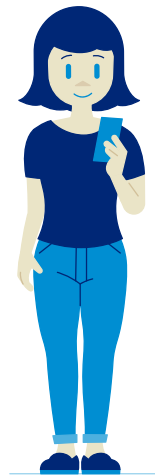
De etiske retningslinjene i banken skal sammen med hvitvaskingsreglene fungere som et rammeverk for bankens ansatte for å sikre bekjempelse av kriminell aktivitet og korrupsjon.

Banken bidrar betydelig til lokal næringsutvikling, og til støtte for det lokale kulturlivet, idrettslag og foreninger.

Miljø og likestilling

Banken driver ikke virksomhet som forurensrer det ytre miljø ut over hva som er vanlig for kontorarbeidsplasser.

I banken arbeides det aktivt for å fremme likestilling og sikre like muligheter og rettigheter for å hindre diskriminering.

Oppsummering

Banken har de siste årene opplevd stor kundetilstrømning. I løpet av de siste åtte årene er bankens forvaltningskapital økt fra 3,7 mrd til 8,6 mrd. og egenkapitalen har i samme periode økt fra 338 mnok til 708 mnok.

Dette er fremganger som er et resultat av flere faktorer, men hovedgrunnene mener vi er:

Konkurranseskraft

Kampen om å vinne kundene handler ikke bare om å være konkurransedyktig på pris, selv om dette er en viktig forutsetning. Vi må i tillegg evne å skape gode relasjoner til kundene gjennom kompetente rådgivere.

SpareBank 1 alliansen

Samarbeidet mellom bankene i SpareBank 1 alliansen og Samarbeidende Sparebanker er en forutsetning for at vi kan konkurrere lokalt med de store nasjonale og internasjonale konkurrentene i vårt eget markedsområde. I alliansesamarbeidet har vi et forpliktende samarbeid om teknologi, produktutvikling, innkjøp og merkevarebygging.

Uten dette samarbeidet ville vi ikke vært konkurransedyktige som totalleverandør av finansielle tjenester.

Fokus på de viktigste driverne av kundetilfredshet

Vi skal være best på tilgjengelighet og service. Vi jobber kontinuerlig for å forbedre prestasjonene våre på disse områdene.

Ambisjoner og konkurranseinstinkt

Vi har satt oss høye mål og stimulerer hverandre hver dag til å måle oss mot de beste. Vi har en organisasjon med offensive ansatte som liker å konkurrere

og som er stolte av arbeidsplassen sin.

Utsiktene fremover

Vi forventer at den økonomiske veksten vil bli svak, og fallet i oljeinvesteringene vil bremse farten ytterligere. Vi forventer at arbeidsledigheten vil øke noe, og dette i kombinasjon med et svakt lønnsoppgjør vil gi svak vekst i forbruket som resultat. Norges Bank vil stimulere økonomien gjennom støttekjøp av norske kroner, økt pengebruk over statsbudsjettet og lav styringsrente.

Et kritisk spørsmål er om oljeprisfallets effekt på realøkonomien etter hvert vil slå inn på bedriftenes investeringsvilje og husholdningenes forbruk også i oljeskyggen.

Vi tror at 2017 blir et godt år for husholdningene i Gudbrandsdalen og Lillehammer. Lave renter vil kompensere for en litt høyere prisvekst, og begrenset negativ utvikling i arbeidsmarkedet vil bety stabilitet.

For distriktet er den demografiske utviklingen krevende. For banken vil endret kundeadferd over tid bety reduserte inntekter på flere av bankens kjerneprodukter. Dette innebærer at effektiv drift og distribusjon er viktigere enn noen gang.

Myndighetenes ønske om å regulere bransjen betyr at vi må forholde oss til strenge krav til likviditet og soliditet. Dette mener vi er riktig strategi fra myndighetenes side for at kundene skal få kvalitativt gode produkter og tjenester levert av seriøse aktører i bank og finans bransjen.

I vår forretningside står det at «SpareBank 1 Gudbrandsdal er en

lønnsom, selvstendig enhet og et lokalt alternativ til nasjonale finanskonsern». Styret holder fast ved at dette er riktig kurs.

Vi har med sterke relasjoner til våre eksisterende kunder et godt utgangspunkt for å vinne markedsandeler også i 2017. Dette krever at vi oppleves som relevante og evner å møte kundenes behov.

Gjennom våre verdier nær, dyktig og fremtidsretta, skal vi være tilstede der kunden er og drive en langsiktig rådgivning med kompetente ansatte. Vi skal opprettholde og styrke vår deltakelse i lokale foreninger og aktiviteter, spesielt rettet mot barne- og ungdomsarbeid.

Årsregnskapet er utarbeidet i henhold til regnskapsloven, årsoppgjørskriftene og god regnskapsskikk, og er avlagt under forutsetning om fortsatt drift.

Slik styret vurderer det, er det etter regnskapsavslutningen ikke inntrådt forhold som bør kommenteres ytterligere. Styret bekrefter at forutsetningene for fortsatt drift er tilstede.

Resultatet i 2016 er tidenes beste resultat, og styret er svært godt fornøyd med bankens utvikling og underliggende drift.

Styret vil takke bankens ansatte for flott innsats. Takk også til bankens øvrige tillitsvalgte i generalforsamling og komitéer.

Sist men ikke minst en særlig takk til bankens kunder.

SpareBank 1 Gudbrandsdal

Vinstra, den 17. februar 2017

Pål Egil Rønn
styreleder

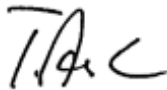
Morten Randen
nestleder

Guro Selfors Lund
styremedlem

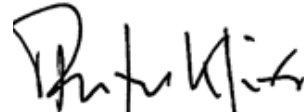
Liv Bjerke
styremedlem

Trond Amundsen
styremedlem

Jorunn Blekastad
styremedlem

Per Ivar Kleiven
administrerende banksjef

Nøkkeltall (tall i 1000 kroner)

	2016	2015	2014	2013	2012
Forvaltningskapital	7.047.642	6.193.682	5.741.961	5.229.875	4.250.668
Overført utlån til SpareBank 1 Boligkreditt (BK)	1.612.457	1.403.966	1.322.431	1.196.489	900.085
Forvaltningskapital inkl. BK	8.660.099	7.597.648	7.064.392	6.426.364	5.150.753
Brutto utlån til kunder	5.944.758	5.189.602	4.718.457	4.311.323	3.701.907
Brutto utlån til kunder inkl. BK	7.557.215	6.593.568	6.040.888	5.507.812	4.601.992
Innskudd fra kunder	5.186.659	4.343.218	4.003.439	3.653.271	2.848.122
Resultat underliggende drift eks. tap	81.537	70.378	64.914	61.337	41.824
Tap på utlån	6.612	11.590	14.362	12.559	5.249
Resultat underliggende drift inkl. tap	74.925	58.788	50.552	48.778	36.575
Resultateffekt fra verdipapirer	14.797	- 448	8.270	1.825	2.133
Resultat før skatt	113.065	66.076	82.743	61.065	49.141
Resultat etter skatt	93.134	47.326	66.104	45.182	37.132
Egenkapital	707.847	618.962	583.228	517.874	473.442
Rentenetto	1,96 %	1,94 %	1,88%	2,07 %	2,00 %
Driftskostnader i % av GFK	1,42 %	1,57 %	1,55 %	1,65 %	1,79 %
Driftskostnader i % av driftsinntekter eks. kursgevinst	47,25 %	54,48 %	48,85 %	52,10 %	59,09 %
Tap i % av brutto utlån	0,11 %	0,22 %	0,30 %	0,29 %	0,14 %
Avsetning til tap i % av brutto utlån	0,67 %	0,94 %	1,05 %	1,34 %	1,83 %
Resultat etter skatt i % av GFK	1,41 %	0,79 %	1,19 %	0,94 %	0,88 %
Misligholdsprosent	0,91 %	1,65 %	1,88 %	3,24 %	3,95 %
Egenkapitalandel	11,14 %	9,90 %	10,16 %	9,99 %	10,04 %
Egenkapitalavkastning før skatt	17,03 %	11,00 %	14,94 %	12,22 %	10,69 %
Egenkapitalavkastning etter skatt	14,03 %	7,88 %	11,94 %	9,05 %	8,08 %
Kapitaldekning	17,40 %	17,00 %	17,30 %	15,56 %	16,91 %
Kjernekapitaldekning	16,60 %	16,10 %	16,50 %	13,45 %	14,21 %
Ren kjernekapitaldekning	16,60 %	16,10 %	16,50 %	13,45 %	14,21 %
LCR	177 %	197 %	107 %	42 %	10 %
Utlånsvekst	14,55 %	9,99 %	9,44 %	16,46 %	4,35 %
Utlånsvekst inkl. BK	14,60 %	9,10 %	9,70 %	19,70 %	8,40 %
Innskuddsvekst	19,42 %	8,49 %	9,59 %	28,27 %	6,75 %
Innskudd i % av utlån	87,25 %	83,69 %	84,85 %	84,74 %	76,94 %
Endring i forvaltningskapital	13,79 %	7,87 %	9,79 %	23,04 %	1,74 %
Brutto utlån næring inkl. BK	26,40 %	28,70 %	27,80 %	28,50 %	30,20 %
Brutto utlån privat inkl. BK	73,60 %	71,30 %	72,20 %	71,50 %	69,80 %
Antall årsverk	60	61	61	57	55
Antall ansatte	63	65	65	62	60

Resultat

	Note	2016	2015
Renteinntekter		196.991	210.523
Rentekostnader		67.882	93.993
Netto renteinntekter	4	129.109	116.530
Provisjonsinntekter	5	48.347	49.033
Provisjonskostnader	5	4.847	4.343
Annen driftsinntekt	6	2.890	2.665
Netto provisjons- og andre inntekter		46.390	47.355
Utbytte	7	23.343	7.736
Netto verdiendring og gevinst/tap (-) på valuta og verdipapirer som er omløpsmidler	8	3.026	519
Netto avkastning på finansielle investeringer		26.369	8.255
Sum inntekter		201.868	172.140
Lønn, pensjon og andre personalkostnader	9,18	46.889	47.153
Administrasjonskostnader	10	23.397	22.042
Ordinære avskrivninger	10,12	4.238	3.259
Annen driftskostnad	10	19.437	21.053
Sum driftskostnader		93.961	93.507
Driftsresultat før tap		107.907	78.633
Tap på utlån og garantier	14	6.612	11.590
Tap (-)/ gevinst på verdipapirer som er anleggsmidler	8,16	11.771	-967
Resultat av ordinær drift før skatt		113.066	66.076
Skattekostnad	11	19.931	18.750
Resultat av ordinær drift etter skatt	23	93.135	47.326
Overføringer og disponeringer			
Overført til sparebankens fond		91.635	46.576
Overført til gavefond og/eller gaver		1.500	750
Sum disponeringer	23	93.135	47.326

Balanse

	Note	2016	2015
EIENDELER			
Kontanter og fordringer på sentralbanker		70.076	69.212
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	13	552.200	421.330
Brutto utlån til og fordringer på kunder	14, 17	5.944.758	5.189.601
-Nedskrivninger på individuelle utlån	14	-19.351	-28.345
-Nedskrivninger på grupper av utlån	14	-20.000	-20.000
Sum netto utlån og fordringer på kunder		5.905.407	5.141.256
Overtatte eiendeler	14	12.633	28.182
Obligasjoner og sertifikater	15,19	223.351	283.289
Aksjer, egenkapitalbevis og andeler i fond	16	149.843	118.209
Andeler i selskap med delt ansvar	16	696	696
Aksjer i felleskontrollert virksomhet	16	42.804	42.804
Aksjer i datterselskap	16	7.305	4.427
Aksjer i tilknyttede selskaper	16	0	0
Utsatt skattefordel	11	3.430	4.085
Varige driftsmidler	12	61.835	64.062
Andre eiendeler		2.707	1.159
Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter	18	15.355	14.971
SUM EIENDELER		7.047.642	6.193.682
GJELD OG EGENKAPITAL			
GJELD			
Innskudd fra og gjeld til kunder	17, 20	5.186.659	4.343.217
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	21	1.041.990	1.129.298
Betalbar skatt	11	19.270	18.252
Annen kortsiktig gjeld	17	16.076	7.704
Påløpte kostnader og mottatt ikke opptjente inntekter		9.812	9.825
Pensjonsforpliktelser	18	5.988	6.424
Ansvarlig lån	21	60.000	60.000
SUM GJELD		6.339.795	5.574.720
EGENKAPITAL			
Opptjent egenkapital:			
Sparebankens fond		707.847	618.962
SUM EGENKAPITAL	23, 24	707.847	618.962
SUM GJELD OG EGENKAPITAL		7.047.642	6.193.682
Poster utenom balansen:			
Garantier	26	165.277	150.616
Andre forpliktelser og betingede forpliktelser	27	136.969	151.000

Vinstra, 31.12.2016/17.02.2017

Pål Egil Rønn
styreleder

Morten Randen
nestleder

Guro Selfors Lund
styremedlem

Liv Bjørke
styremedlem

Trond Amundsen
styremedlem

Jorunn Blekastad
styremedlem

Per Ivar Kleiven
administrerende banksjef

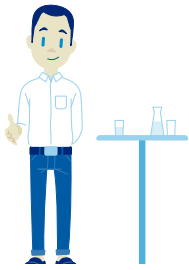
Kontantstrømoppstilling	2016	2015
Resultat fra ordinær drift	113.065	66.076
Ordinære avskrivninger	4.238	3.259
Tap ved avgang anleggsmidler	61	1.136
Nedskrivninger verdipapir som anleggsmidler	1.408	3.064
Reversterte nedskrivninger verdipapirer	-	-127
Gevinst ved avgang anleggsmidler	-13.462	-39
Tap på utlån	6.612	11.590
Tap på sertifikater og obligasjoner	-	-
Betalbare skatter	-18.359	-18.484
Avsatt til gaver	-1.500	-750
Tilført fra årets drift	92.063	65.725
Endring kortsiktig gjeld	5.276	-7.066
Endring kortsiktige fordringer	-1.931	6.937
Netto likviditetsendring i resultatregnskapet	95.408	65.596
Endring brutto utlån	-755.214	-468.668
Endring innskudd fra kunder	843.441	339.778
Endring kortsiktige verdipapir	34.101	152.554
Netto endring fra virksomheten (A)	217.736	89.260
Investering i varige driftsmidler	-2.332	-19.702
Salg av varige driftsmidler	320	-
Salg langsiktige verdipapirer	26.184	70
Endring langsiktige verdipapir	-22.867	-14.717
Netto likviditetsendring fra investeringer (B)	1.305	-34.349
Endring lån og innskudd fra finansinstitusjoner	-	-
Endring obligasjons- og sertifikatgjeld	-87.307	77.624
Endringer ført direkte mot sparebankens fond	-	-
Netto likviditetsendring fra finansiering (C)	-87.307	77.624
Sum endring likvider (A+B+C)	131.734	132.535
Likvidbeholdning 01.01.	490.542	358.007
Likvidbeholdning 31.12.	622.276	490.542
som består av:		
Kontanter og innskudd i Norges Bank	70.076	69.212
Innskudd fra andre finansinstitusjoner	552.200	421.330
Likvidbeholdning 31.12.	622.276	490.542

Noter

Note 1

Generell informasjon

SpareBank 1 Gudbrandsdal har forretningsadresse og hovedkontor på Vinstra. Banken har avdelingskontor på Hundorp, Lillehammer, Otta og Ringebu.

Bankens organisasjonsnummer i Foretaksregisteret er 937 888 104 og vi opererer i Norge og reguleres av norsk rett.

SpareBank 1 Gudbrandsdal har tre datterselskap; Eiendomsmegler 1 Lillehammer og Gudbrandsdal AS, Engasjementssikring AS og Gjestgivern AS. Det henvises til note nr. 16 for mer informasjon.

Det er ikke utarbeidet konsernregnskap inkludert datterselskap. Begrunnelsen for dette er at de økonomiske størrelsene i datterselskapene ikke er av en slik størrelse at de vil påvirke bankens resultater eller balanse i vesentlig grad.

Bankens virksomhet er vurdert som en samlet virksomhet, dvs. ett segment.

Presentasjonsvaluta

Presentasjonsvalutaen er norske kroner som også er bankens funksjonelle valuta. Alle beløp er angitt i tusen kroner med mindre noe annet er angitt.

Note 2

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er utarbeidet etter regnskapslovens regler samt årsregnskapsforskriften for bank og gjeldende norske regnskapsstandarder og forskrifter.

Inntektsføring og kostnadsføring

Renteinntekter- og kostnader

Innbetalte renter inntektsføres, mens

utbetalte renter bokføres på betalings-tidspunktet.

Opptjente renteinntekter inntektsføres og bokføres som eiendeler i balansen, mens påløpte ikke forfalte rentekostnader kostnadsføres og bokføres som gjeld i balansen.

Provisjonsinntekter- og kostnader

Provisjonsinntekter- og kostnader blir generelt periodisert i takt med at en tjeneste blir ytt. Honorar og gebyr ved formidling av finansielle instrumenter (garantier og lignende) som ikke genererer balanseposter i bankens regnskap, resultatføres løpende i perioden. Etableringsgebyr for slike poster resultatføres på transaksjonstidspunktet.

Prinsipp for omregning av poster i utenlandsk valuta.

Pengeposter i utenlandsk valuta vurderes til valutakurs pr. 31.12.

Utlån og garantier

Banken vurderer sine utlån etter utlånsforskriften av 21. desember 2004. Utlån vurderes til virkelig verdi. Utlån i senere perioder etter etableringstidspunktet vurderes til amortisert kost med anvendelse av effektiv rentemetode. Amortisert kost er anskaffelseskost med fradrag for betalte avdrag på hovedstol samt eventuelle nedskrivninger for verdifall gitt en inntruffet tapshendelse. Gebyr ved etablering av lån overstiger ikke kostnadene og inntektsføres løpende. Utlån vurdert til amortisert kost vil derfor være tilnærmet lik pålydende av lånet.

Fastrenteutlån til kunder regnskapsføres som øvrige utlån. Informasjon om beregnet markedsverdi på utlånene opplyses i egen note (se note 14 A).

Nedskrivning for tap på utlån foretas når det foreligger objektive indikasjoner for at et lån til kunde eller en gruppe av utlån til kunder har verdifall. Slike objektive indikasjoner kan være:

- Vesentlige finansielle problemer hos debitor
- Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd
- Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller i andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor
- Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debtors bo blir tatt under bobehandling

Før kvartalskifter blir bedriftsengasjement over nærmere angitt størrelse og i de tre dårligste risikoklasser vurdert. I tillegg kontrolleres engasjement uansett risikoklasse der det er vesentlig avvik mellom engasjementets størrelse og sikkerhetsverdier. De to dårligste risikoklasser omfatter engasjement som er misligholdt eller hvor det allerede er gjennomført individuell tapsavsetning

For personengasjement blir vesentlige engasjement i de to dårligste klassene vurdert. I tillegg kontrolleres andre engasjement hvor det vurderes å foreligge usikkerhet.

Samlet engasjement fra en kunde regnes som misligholdt, og rapporteres som dette, når forfalte avdrag og renter ikke er betalt 90 dager etter forfall. Det samme gjelder for rammekreditter som er overtrukket. Utlån og andre engasjement som ikke er misligholdte, men hvor situasjon til selskapet gjør det sannsynlig at banken påføres tap, klassifiseres som tapsutsatte.

Individuelle nedskrivninger foretas dersom det foreligger en objektiv indikasjon på redusert kredittkvalitet hos kunden. Dersom banken har bevilget flere lån til samme kunde, vil en engasjementsvurdering være å betrakte som en individuell vurdering.

Nedskrivningen beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdi av estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med lånets effektive rente. Verdi av pantesikkerhet fastsettes til antatt realisasjonsverdi på forventet fremtidig realisasjonstidspunkt. Den effektive renten som benyttes er lånets effektive rente før objektive indikasjoner på verdifall ble identifisert.

Nedskrivninger reverseres helt eller delvis når verdifallet anses å være helt eller delvis bortfalt. Når banken konstaterer tap på engasjement som det tidligere er gjennomført individuelle nedskrivninger på, blir hele tapet rapportert som konstatert i perioden, mens den individuelle nedskrivningen blir tilbakeført. Innkomne beløp på tidligere avskrevne engasjement, rapporteres som reduksjon i tap på utlån og garantier.

Utlån som ikke har vært gjenstand for individuelle vurderinger for verdifall vurderes samlet i grupper. Utlån som er vurdert individuelt, men hvor nedskrivning ikke er foretatt, blir også vurdert i grupper. Vurderingen baseres på objektive indikasjoner for verdifall som har inntruffet på balansedagen og som kan knyttes til gruppen. Gruppene er definert som utlån med like risiko- og verdiegenskaper basert på inndeling av kundene etter hovedsektorer eller hov-

ednæringer samt risikoklasse. Beregning av nedskrivningsbehov foretas per kunde-gruppe med utgangspunkt i estimater for konjunktursituasjonen samt tapserfaring for de respektive kundegruppene. Gruppenedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen.

Individuelle og gruppevise nedskrivninger resultatføres som tap på utlån og garantier.

Overføring av låneporteføljer til SpareBank1 Boligkreditt AS

Låneporteføljen føres ut av balansen på det tidspunktet reell risiko vedrørende utlånene er overført og kontroll over rettighetene til utlånene er bortfalt. Pr 31.12.2016 utgjorde porteføljen overført til boligkreditt 1.612 mill kr (1.404 mill kr ved forrige årsskifte).

Vår eierandel i SpareBank 1 Boligkreditt er ved årsskifte 0,93 % (0,81 % ved forrige årsskifte)

Aksjer i felleskontrollert virksomhet

Investering i felleskontrollerte virksomheter er regnskapsført til historisk kostpris. Nedskrivning til virkelig verdi skjer dersom verdifallet anses for å være varig, og virkelig verdi er lavere enn historisk kostpris. Eventuelle nedskrivninger blir reversert i den utstrekning grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Utbytte fra felleskontrollerte virksomheter regnskapsføres det året det mottas

Aksjer, aksjefond og egenkapitalbevis

Ikke børsnoterte aksjer og andeler i deltagerlignede selskaper er klassifisert som anleggsmidler og vurdert til laveste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi pr post. Eventuelle nedskrivninger blir reversert i den utstrekning grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Aksjer, aksjefond og egenkapitalbevis som er notert på børs er klassifisert som omløpsmidler. Disse behandles til laveste verdi av opprinnelig anskaffelseskost og børskurs pr 31.12. Vår beholdning består kun av papirer som er notert på Oslo Børs, og anses å være lett omsettelige og med god likviditet.

Obligasjoner og sertifikater

Obligasjoner og sertifikater er klassifisert som omløpsmidler. Disse behandles til laveste verdi av opprinnelig anskaffelseskost og børskurs pr 31.12.

Egenutstedte obligasjoner

Beholdningen av egne utstedte obligasjoner er nettoført mot obligasjonsgjelden til pålydende verdi. Banken har ved utgangen av 2016 90 mill kroner i egen i beholdning.

Eiendom, anlegg og utstyr

Investeringer i eiendom, anlegg og utstyr balanseføres til anskaffelseskost, fratrukket akkumulerte av- og nedskrivninger. Anskaffelseskosten inkluderer utgifter for å anskaffe eiendelen. Utgifter påløpt etter at driftsmidlet er tatt i bruk, slik som løpende vedlikehold, resultatføres. Øvrige utgifter som forventes å gi fremtidige økonomiske fordeler blir balanseført. Avskrivningene starter når eiendelene er klare for bruk. Avskrivningene er lineært fordelt over driftsmidlenes økonomiske levetid.

Overtagne eiendeler

Overtatte eiendeler som overtas i forbindelse med inndrivelse av engasjementer, og som er ment for rask realisasjon, regnskapsføres i balansen som omløpsmidler. Eiendelene vurderes til antatt realisasjonsverdi på overtakelsestidspunktet. Eventuelle tap/gevinster ved avhendelse eller revurdering av verdi på slike eiendeler føres som tap/reduksjon i tap på utlån.

Skatter

Overskuddsskatt blir beregnet etter ordinære skatteregler. Skattekostnaden i resultatregnskapet består av betalbar skatt og endring i utsatt skatt/skattefordel. Betalbar skatt beregnes på grunnlag av årets skattemessige resultat. Utsatt skatt/skattefordel beregnes på grunnlag av midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi, samt skattevirkninger av underskudd til fremføring. Ved beregning av skatt pr 31.12.16 er det lagt til grunn en skattesats for betalbar skatt på 25 % og for utsatt skattefordel 25 %. Utsatt skattefordel vil bare bli balanseført i den grad det

er sannsynlig at fordelene vil bli realisert i fremtiden.

I skyldig betalbar skatt i balansen vil det gjøres fradrag for 25 % av avgitt konsernbidrag til datterselskap.

I tillegg til overskuddsskatt betaler banken formuesskatt til staten med 0,15 %. Skatten inngår i betalbar skatt

Gjeld

Verdipapirgjeld omfatter utstedte sertifikater og obligasjoner og disse er vurdert til pålydende justert for over-/underkurs.

Øvrig gjeld er bokført til opptakskurs (pålydende).

Pensjoner

Bankens tjenstepensjonsordning oppfyller lovens krav om tjenstepensjon. Banken endret 1.1.2015 prinsipp for bokføring av pensjonsforpliktelser og -kostnader i tråd med NRS 6A om å anvende IAS 19 Ytelser til ansatte i stedet for NRS 6 Pensjonskostnader. Konsekvensen av dette er at korridormetoden ikke lenger er tillatt og estimatavviket føres direkte mot egenkapitalen.

Premiefastsettelse og beregning av pensjonsforpliktelsene skjer etter aktuarielle prinsipper. Beregnede pensjonsmidler gir en avkastning som tilsvarer statsobligasjonsrenten. Ordningen anses iht. NRS som en ytelsesplan. Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser beregnes etter lineær opptjening på basis av forutsetninger om diskonteringsrente, fremtidig regulering av

lønn, endringer i pensjoner og ytelser, avkastning på pensjonsmidler samt aktuarmessige forutsetninger om dødelighet, frivillig avgang mv.

Endringer i forpliktelsen som skyldes endringer i pensjonsplaner amortiseres over antatt gjennomsnittlig gjenværende opptjeningstid. Endringer i forpliktelsen og pensjonsmidlene som skyldes endringer i og avvik mot beregningsforutsetningene (estimatendringer) føres mot egenkapitalen.

Beregning av pensjonsforpliktelse innebærer bruk av skjønn og estimater på en rekke parametere. Det henvises til note 18 for en nærmere beskrivelse av hvilke forutsetninger som er lagt til grunn

AFP ordning i privat sektor

Dagens AFP-ordning er ansett å være en ytelsesbasert ordning. Administrator har pr i dag ikke beregnet forventet over- eller underdekning for ordningen som helhet, og av den grunn vil dagens AFP ordning måtte behandles som en innskuddsordning. Årspremien bokført som kostnad i 2016 utgjør 2,5 % av et nærmere bestemt grunnlag. Det er anslått at satsen for 2017 vil være uendret.

Usikre forpliktelser

Banken utsteder finansielle garantier som ledd i den ordinære virksomheten. Tapsvurderinger skjer som ledd i vurderingen av tap på utlån og etter de samme prinsippene og rapporteres sammen med disse.

Det foretas avsetninger for andre usikre forpliktelser dersom det er sannsynlighetsovervekt for at forpliktelsen materialiserer seg og de økonomiske konsekvensene kan beregnes pålitelig. Det gis opplysninger om usikre forpliktelser som ikke fyller kriteriene for balanseføring dersom de er vesentlige.

Finansielle derivater

Banken har inngått sikringsforretninger som sikrer banken mot svingninger i rente på henholdsvis innlån og utlån med avtalt fast rente. De finansielle derivatene regnskapsføres derfor som sikringsinstrumenter. Virkelig verdi av sikringsinstrumentene balanseføres ikke så lenge sikringene anses som effektive. Netto oppgjør for de finansielle derivatene resultatføres på samme regnskapslinje som rente fra den balanseposten som instrumentet skal sikre (sikringsobjektet).

Bruk av estimat i utarbeidelsen av årsregnskapet

Ledelsen har brukt estimater og forutsetninger som har påvirket eiendeler, gjeld, inntekter, kostnader og opplysninger om potensielle forpliktelser. Dette gjelder særlig nedskrivninger på utlån. Fremtidige hendelser kan medføre at estimatene endrer seg. Estimater og de underliggende forutsetningene vurderes løpende. Endringer i regnskapsmessige estimater regnskapsføres i den perioden endringene oppstår. Hvis endringene også gjelder fremtidige perioder fordeles effekten over inneværende og fremtidige perioder.

Hendelser etter balansedagen

Ny informasjon etter balansedagen om selskapets finansielle stilling på balansedagen er hensyntatt i årsregnskapet. Hendelser etter balansedagen som ikke påvirker selskapets finansielle stilling på

balansedagen, men som vil påvirke selskapets finansielle stilling i fremtiden er opplyst om dersom dette er vesentlig.

Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen utarbeides etter den indirekte metode. Kontanter er definert som kontanter, fordringer på sentralbanker og fordringer på banker uten oppsigelsesfrist

Note 3 Finansiell risikostyring

Overordnet ansvar og kontroll

Risikostyring i SpareBank 1 Gudbrandsdal er en prosess for å identifisere, håndtere og følge opp risiki slik at samlet risikoeksponering er i samsvar med bankens valgte risikoprofil. Risikostyringen skal støtte opp under strategisk utvikling og måloppnåelse for derved å medvirke til finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- En sterk bedriftskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- En god forståelse av hvilke risiki som driver inntjeningen
- Å tilstrebe optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi, dog slik at de til enhver tid strategiske kapitalmål oppfylles
- Å unngå at uventede enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad
- Utnyttelse av mulig synergi og diversifiseringseffekter

Styret skal påse at SpareBank 1 Gudbrandsdal har en ansvarlig kapital som er forsvarlig i forhold til ønsket risikoprofil og myndighetsfastsatte

krav. Styret fastsetter de overordnede prinsippene for risikostyring, herunder mål, rammer, fullmakter og retningslinjer. Administrerende banksjef er ansvarlig for å etablere en forsvarlig risikostyring. Dette betyr at administrerende banksjef er ansvarlig for at det innføres effektive risikostyringsfunksjoner- og systemer, og at risikoeksponeringen overvåkes. De ulike avdelingene er ansvarlige for den daglige risikostyringen innenfor eget ansvarsområde og skal påse at risikostyring- og eksponering er innenfor de rammer og fullmakter som er fastsatt.

Controller er ansvarlig for å videreutvikle bankens rammeverk for helhetlig risiko- og kapitalstyring, herunder risikopolisy / -strategier, metoder, modeller og systemer i henhold til anerkjente prinsipper.

SpareBank 1 Gudbrandsdal sin risiko tallfestes blant annet gjennom beregning av forventet tap og risikojustert kapital. For beregning av kredittrisiko benyttes modell utviklet av SpareBank 1-alliansen. Modellen tar utgangspunkt i statistiske beregninger og baserer seg på at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 % av mulige uventede tap. Beregning av risikojustert kapital for øvrige risikotyper baserer seg i større grad på kvalitative metoder.

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring skal rammeverket baseres på de elementer som reflekterer måten styret og ledelsen styrer SpareBank 1 Gudbrandsdal på, så som:

- Strategisk målbilde
- Organisering og bedriftskultur
- Risikokartlegging
- Risikoanalyse
- Stresstester
- Kapitalstyring (inkl avkastning og kapitaldekning)
- Rapportering
- Oppfølging
- Beredskapsplaner
- Compliance (etterlevelse)

Nedenfor er det gitt en nærmere beskrivelse av finansiell risikostyring knyttet til kredittrisiko, markedsrisiko og likviditetsrisiko.

Kredittrisiko

Den største finansielle risikoeksponeringen til SpareBank 1 Gudbrandsdal er kredittrisiko i utlånsporteføljen. Kredittrisiko er risikoen for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke har evne og/eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor banken. Styret gjennomgår årlig bankens styringsdokumenter og bevilgningsreglement for utlånsvirksomheten. Gjennom styringsdokumentene defineres bankens kredittpolicy og det fastsettes overordnede mål for eksponering knyttet til portefølje, bransje og enkeltkunder. Samlet danner dette grunnlaget for fastsettelse av ønsket risikoprofil. Gjennom bevilgningsreglementet delegeres kreditfullmakt til administrerende banksjef innenfor visse rammer. Administrerende banksjef kan videredelegere fullmakter. De delegerte fullmaktene er relatert til enkeltengasjementers størrelse og risiko.

SpareBank 1 Gudbrandsdal bruker statistiske modeller utviklet i Sparebank 1-alliansen som grunnlag for beregning av risiko og kategorisering av kredittporteføljen. Med bakgrunn i modellene kategoriseres kundene i følgende undergrupper; svært lav, lav, middels, høy og

svært høy risiko, samt misligholdte engasjementer. Banken etterstreber å prise kredittrisiko og har etablert prismatriser basert på risikoklassifiseringssystemet. Bankens portefølje av rentebærende verdipapirer påfører også banken kredittrisiko. Styret gjennomgår jevnlig bankens finansstrategi hvor det fastsettes rammer for maksimal portefølje av rentebærende verdipapirer, samt maksimalrammer for eksponering per bransje og per utsteder.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som skyldes endringer i renter og aksje-/verdipapirkurser. Markedsrisiko oppstår hovedsakelig i forbindelse med bankens investeringer i verdipapirer og som følge av fundingaktiviteten. Styring av markedsrisiko skjer gjennom styrevedtatte rammer.

SpareBank 1 Gudbrandsdal sine posisjoner i forhold til rammer rapporteres periodisk til styret og ledelsen. Styret har vedtatt rammer for den totale renterisiko. For aksjerisiko (utenom investeringer i strategiske plasseringer) er det etablert maksimalrammer mot aksjemarkedet.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at SpareBank 1 Gudbrandsdal ikke er i stand

til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler uten vesentlige ekstrakostnader. Banken styrer sin likviditetsrisiko gjennom måltall for kundeinnskudd i forhold til brutto utlån til kunder, andel langsiktig kapitalmarkedsfinansiering og krav til egenkapital, samt krav til lengden på den tidsperioden hvor banken skal være uavhengig av ny finansiering fra markedet. I praksis skjer likviditetsstyringen gjennom likviditetsprognoser, valg av løpetid på bankens innlån, inngåelse av avtaler om trekkrettigheter, overføring til SpareBank 1 Boligkreditt AS og deponering av verdipapirer mot låneadgang i Norges Bank. Vi viser til note 25.

Valutarisiko

Valutarisiko er risikoen for tap som følge av endringer i valutakurser. Bankens balanseposter i utenlandsk valuta utgjøres av kassebeholdningen. Denne er omregnet til norske kroner basert på kursen ved årets utgang. Risiko for valutatap anses å være uvesentlig.

Banken formidler for øvrig valutalån gjennom annen bank for kunder som ønsker lån i utenlandsk valuta. Samlet volum anses som lavt i forhold til bankens størrelse og risiko for tap i denne sammenheng vurderes som uvesentlig.

Note 4 Netto renteinntekter

	2016	2015
Renteinntekter		
Renter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2.987	3.622
Renter av utlån til og fordringer på kunder	191.659	202.551
Renter av sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende papirer	3.094	4.350
Andre renteinntekter og lignende inntekter	-748	
Sum renteinntekter	196.992	210.523
Rentekostnader		
Renter på gjeld til kredittinstitusjoner	24	37
Renter på innskudd fra og gjeld til kunder	41.036	63.869
Renter på utstedte verdipapirer	22.019	25.245
Renter på ansvarlig lånekapital	1.826	1.968
Avgifter til bankenes sikringsfond	2.978	2.874
Andre renteutgifter	-	-
Sum rentekostnader	67.883	93.993
Sum netto renteinntekter	129.109	116.530

Note 5 Netto provisjonsinntekter

	2016	2015
Provisjonsinntekter		
Garantiprovisjon	2.301	2.296
Verdipapiriomsetning og forvaltning	1.539	1.716
Forsikringstjenester	13.565	13.113
Betalingsformidling	10.440	10.234
Boligkreditt	14.153	16.788
Kredittkort	3.233	3.002
Andre provisjonsinntekter	3.116	1.884
Sum provisjonsinntekter	48.347	49.033
Provisjonskostnader		
Betalingsformidling	4.558	4.078
Andre gebyrer og provisjonskostnader	289	265
Sum provisjonskostnader	4.847	4.343
Sum netto provisjonsinntekter	43.500	44.690

Note 6 Andre driftsinntekter

	2016	2015
Driftsinntekter faste eiendommer	1.486	1.454
Andre driftsinntekter	1.404	1.211
Sum andre driftsinntekter	2.890	2.665

Note 7 Utbytte

	2016	2015
Inntekter fra aksjer, andeler og egenkapitalbevis	7.551	3.199
Inntekter fra felleskontrollert virksomhet	14.101	2.917
Inntekter fra datterselskap	1.691	1.620
Sum utbytte fra verdipapirer med variabel avkastning	23.343	7.736

Note 8 Netto verdiendring på verdipapirer

	2016	2015
Netto realiserte verdiendring på sertifikater og obligasjoner	893	3.177
Netto urealiserte verdiendring på sertifikater og obligasjoner	2.056	-3.063
Netto realiserte verdiendring på aksjer, aksjefond og EK bevis	13.179	-9
Netto urealiserte verdiendring på aksjer, aksjefond og EK bevis	-1.408	-
Netto inntekter/ kostnader (-) på valuta og finansielle derivater	77	414
Sum netto verdiendring på verdipapirer	14.797	519

Bankens eierandel i Samarbeidende Bankinvest AS II ble solgt i 2016 til Sparebanken Hedmark. Gevinsten framkommer over i netto realiserte verdiendringer på aksjer

Peer Gynt ved Gålåvatnet

Note 9

Personalkostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte

	2016	2015
Lønn	37.123	35.693
Pensjoner (note 18)	2.166	4.848
Sosiale kostnader	7.600	6.612
Sum personalkostnader	46.889	47.153

Ansatte	2016	2015
Antall årsverk pr. 31.12:	60	61
Antall ansatte pr. 31.12:	63	65

Ansatte i banken har en samlet rentesubsidiering på 0,341 mill. kroner av utlån for 2016 målt mot gjennomsnittlig kunderente. For 2015 var fordelten 0,419 mill. kroner. Ingen tillitsvalgte har i kraft av sine verv rentesubsidiering på utlån. Utlån til ansatte, se note 14. Alle ansatte er omfattet av en felles avtale om overskuddsdeling som gir lik utbetaling basert på utført årsverk. Overskuddsdelingen er begrenset oppad til en månedslønn (snitt for alle ansatte med unntak av adm. banksjef). For 2016 er gjennomsnittlig brutto månedslønn kr 36.400. Overskuddsdelingen blir utbetalt ved oppfyllelse av gitte resultatkriterier for banken. For 2016 er disse kravene oppnådd.

Ytelser til ledende ansatte i 2016

Tittel	Navn	Ordinær lønn	Andre godtgjørelser	Pensjonskostnad	Sum	Lån
Adm. banksjef	Per Ivar Kleiven	1.504,0	164,0	539,8	2.260,8	1.400,0
Ass. banksjef	Marit Kolstad	876,0	25,0	149,6	1.050,6	1.690,4
Ass. banksjef BM	Tore Lie	825,0	32,0	131,3	988,3	1.557,7
Ass. banksjef marked	Trond Slåen	769,0	32,0	84,3	885,3	1.967,6
Ass. Banksjef PM	Ivar Belle	748,0	27,0	120,3	895,3	1.539,8

Vilkår for lån til ledende ansatte avviker ikke fra de generelle bestemmelsene som gjelder for øvrige ansatte. For adm. banksjef foreligger det avtale om rammekreditt med rentesats 31.12.16 på 1,71 %.

Ansettelsesavtalen med adm. banksjef medfører ingen forpliktelse for banken ved fratreden. Adm. banksjef har rett til å fratred ved fylte 62 år med en pensjon på 70 % av lønn på fratredelsestidspunktet og frem til fylte 67 år.

Den øvrige ledergruppen har ikke rettigheter utover ordinær pensjon tilsvarende øvrige ansatte ref. omtale under regnskapsprinsipper (note 2 og note 18).

Ytelser til styret i 2016

Tittel	Navn	Honorar	Lån
Styreleder	Pål Egil Rønn	125,0	8.647,2
Nestleder	Morten Randen	85,0	2.520,0
Styrets medlemmer	Liv Bjerke	75,0	-
	Jan Tore Meren (medlem t.o.m. nov 2016)	62,5	-
	Guro Selfors Lund	75,0	-
Ansattes representant	Trond Amundsen	75,0	1.000,0
Ansattes representant	Jorunn Blekastad	50,0	1.124,9
	Varamedlemmer	12,1	2.806,8
Sum		559,6	16.098,9

Lån og garanti til selskap hvor de samme tillitsmenn er ansvarlige medlemmer eller styremedlemmer utgjør samlet 34.066,6

Vilkår for lån hvor fungerende medlemmer pr. 31.12.2016 har selskapsfunksjoner avviker ikke fra de generelle bestemmelsene som gjelder for øvrige kunder. For styreleder foreligger det avtale om kreditter og lån med rentesatser 31.12.2016 fra 1,90 % til 12,80 %. Styrets leder har betingelser for sitt engasjement som er i tråd med ordinære markedsmessige betingelser.

Ansattes representant i styret mottar også ordinær lønn, opptjener pensjonsrettigheter og mottar øvrig godtgjørelse som ikke er inkludert i tabellen over.

Styret har ikke avtaler om annet vederlag enn styre-/møtehonorer.

Kontrollkomiteen ble avviklet etter godkjenning av nye vedtekter i generalforsamlingen 28. april 2016. For perioden 1. januar til avvikling ble det utbetalt honorar til kontrollkomiteens medlemmer på kr. 31.868,-.

Som følge av vedtektsendringene ble forstandskapet erstattet med generalforsamling i 2016.

Generalforsamlingens ordinære medlemmer har ikke avtaler om annet vederlag enn møtehonorer og har i 2016 mottatt honorarer på mellom kr. 1.300 – 2.600,-.

Ytelser til forstandskapet og generalforsamlingen i 2016

Tittel	Navn	Honorar	Lån
Leder	May Britt Støve *)	21,0	-
Medlemmer av forstandskapet		35,1	-
Medlemmer av generalforsamlingen		-	35.271,0
Sum		56,1	35.271,0

*) Honoraret er utbetalt til leder av forstandskapet. Som følge av nye vedtekter ble forstandskapet erstattet av generalforsamling fra 01.05.2016. Generalforsamlingen skal avholde sitt første møte i 2017

Engasjement til generalforsamlingens medlemmer i 2016

Engasjement i mill. kroner	Antall medlemmer
0 - 1	7
1 - 2	4
2 - 3	3
3 - 4	2
Over 4	1

Det er i 2016 utbetalt honorar til valgkomiteene for hhv. forstanderskapet og innskytervalgte med til sammen kr. 7.800,-.

Note 10 Andre driftskostnader

	2016	2015
Kostnader til banksamarbeidet i SpareBank 1	15.052	15.094
Markedsføring	5.842	4.855
Øvrige datakostnader	6.439	5.394
Kostnader egne lokaler	3.483	2.533
Kostnader leide lokaler	1.004	1.541
Maskiner og inventar	2.222	2.992
Kostnader overtatte eiendeler	749	1.695
Honorarer	1.711	1.841
Telefon, kurs og overnatting	1.373	1.527
Øvrige driftskostnader	4.959	5.623
Avskrivninger	4.238	3.259
Sum driftskostnader	47.072	46.353

Banken leier lokaler for sin avdeling på Ringebu. Leieavtalen for nye lokaler har en varighet frem til 30.04.2025 med rett til fornyelse i ytterligere fem år.

Kostnadsførte honorarer til bankens eksterne revisor	2016	2015
Lovpålagt revisjon	550	529
Regnskapsmessig bistand	91	18
Attestasjoner	34	18
Skatt/mva	27	15
Sum kostnadsførte godtgjørelser til revisor	702	580
Merverdiavgift av ovennevnte tjenester	175	145
Totalkostnad	877	725

Peer Gynt ved Gålåvatnet

Note 11 Skatter

Utsatt skatt og utsatt skattefordel beregnes på grunnlag av midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende forskjeller vurderes mot hverandre innenfor samme tidsintervall. Dette innebærer at skattereduserende midlertidige forskjeller som forventes å reversere langt frem i tid, ikke kan utlignes mot skatteøkende forskjeller som forventes å reversere før.

Spesifikasjon av midlertidige forskjeller og beregning av utsatt skatt/utsatt skattefordel på balansedagen.

Spesifikasjon av grunnlag for utsatt skatt

	2016	2015	Endring
Anleggsmidler	6.743	6.853	-110
Verdipapirer	1.008	3.064	-2.056
Pensjonsforpliktelse	5.968	6.424	-456
Sum utlignbare forskjeller	13.719	16.341	-2.622
Estimatavvik pensjon 31.12.2016 ført mot egenkapital			-3.664
Endring i midlertidige forskjeller			-6.286
25 % utsatt skattefordel	3.430	4.085	-656

Nedenfor er det vist hvordan man kommer fra regnskapsmessig resultat til skattegrunnlag for beregning av overskuddsskatt

	2016	2015
Ordinært resultat før skatt	113.064	66.076
Ikke fradragsberettigede kostnader	338	204
Skattefrie inntekter inkl utbytte og ikke skattemessige fradrag aksjer mv.	-22.647	-7.520
Permanente forskjeller aksjer og grunnfondsbevis	-11.771	1.069
Endring av andre midlertidige forskjeller	-6.286	606
Årets skattegrunnlag før konsernbidrag	72.698	60.435
Avgitt konsernbidrag	-	-
Årets skattegrunnlag etter konsernbidrag	72.698	60.435
Skattesats betalbar skatt	25%	27%
Skattesats midlertidige forskjeller	25%	25%
Beregnet overskuddsskatt av resultat før konsernbidrag	18.175	16.318
Beregnet formuesskatt	1.094	1.934
Balansført betalbar skatt	19.930	18.252

Kontroll årets skattekostnad	2016	2015
25 % av ordinært resultat før skatt	28.266	17.841
Effekt av endring i skattesats på midlertidige forskjeller	-	430
Effekt ikke fradragsberettigede kostnader	85	55
Effekt ikke skattepliktige inntekter inkl utbytte	-5.662	-2.031
Effekt permanente forskjeller aksjer og grunnfondsbevis	-2.943	289
Forskjell avsatt og utliknet skatt tidligere år	-910	233
Formuesskatt	1.094	1.934
Resultatført skattekostnad	19.930	18.750
Effektiv skattesats	17,6 %	28,4 %

Note 12 Varige driftsmidler

	Maskiner, inventar og transportmidler	Tomter, bygninger og andre faste eiendommer	Sum
Anskaffelseskost 01.01.2016	31.436	87.603	119.039
Tilgang i 2016	1.960	135	2.095
Avgang i 2016	83	-	83
Anskaffelseskost 31.12.2016	33.313	87.738	121.051
Samlede ordinære avskrivninger	26.951	30.265	57.216
Samlede nedskrivninger	-	2.000	2.000
Bokført verdi 31.12.2016	6.362	55.473	61.835

Ordinære avskrivninger 2016	1.563	2.675	4.238
-----------------------------	-------	-------	-------

Avskrivningssatser	10 - 30 %	0 - 4 %
--------------------	-----------	---------

Eiendommer	Kommune	Eiendomstype	Total areal m2	Herav utleid m2	Balanseført verdi	
Nedregt 69	Nord-Fron	Bankbygg	1.848	-	3.594	
Nedregt 63	Nord-Fron	Kontorbygg	1.138	878	6.253	
	Nord-Fron	Tomt				1.750
	Sør-Fron	Bank- og forretningsbygg	614	146	603	
Storgt 17	Sel	Bankbygg	326	-	2.687	
Hanstadgt. 5	Ringebu	Bankbygg 1)			1.010	
Storgt 54	Lillehammer	Bank- og forretningsbygg	1.260	568	32.772	
	Lillehammer	Tomt				800
	Ringebu	Fritidseiendom				1.432
	Ringebu	Fritidseiendom				2.619
	Kristiansund	Fritidseiendom				1.953
Sum					55.473	

1) Bankbygget er leid og påkostninger i 2015 avskrives lineært over leieperioden

Note 13 Kredittinstitusjoner - fordring og gjeld

	2016	2015
Utlån til og fordringer på kred.inst.u.avtalt løpetid	512.200	381.330
Utlån til og fordringer på kred.inst.m.avtalt løpetid	40.000	40.000
Sum utlån og fordringer på kredittinstitusjoner	552.200	421.330
Gjennomsnittlig rente	0,48 %	1,00 %

Note 14 a - Utlån til og fordringer på kunder

	2016	2015
Kasse-/drifts- og brukskreditter	408.040	420.930
Byggelån	113.672	77.209
Nedbetalingslån	5.423.046	4.691.463
Brutto utlån og fordringer på kunder	5.944.758	5.189.602
- Nedskrivninger på individuelle utlån	-19.351	-28.345
- Nedskrivninger på grupper av utlån	-20.000	-20.000
Netto utlån og fordringer på kunder	5.905.407	5.141.256
Ubenyttede kreditter	434.620	416.270
Garantier	165.277	150.616
Maksimal eksponering for kredittrisiko	6.505.304	5.708.142
Herav utlån til ansatte	98.934	95.287
Gjennomsnittlig rente brutto utlån	3,43 %	4,11 %

Av nedbetalingslån utgjør utlån med fastrentebetingelser

Bokført verdi	426.436	410.424
Markedsverdi	432.391	397.078

Av bankens utlån er det utlån med avtalt fastrente som har en markedsverdi som kan avvike fra bokført verdi. For øvrige utlån med flytende rente anses bokført verdi å tilsvare markedsverdi når det tas hensyn til nedskrivninger som er gjennomført.

Sikkerhetsverdier

Banken benytter sikkerheter for å redusere kredittrisikoen. Av den grunn er bankens reelle maksimale kredittrisiko vesentlig lavere enn tabellen ovenfor gir uttrykk for. Sikkerheter kan være i form av fysisk sikkerhet, kontantdepot eller avtalt motregning samt avgitte kausjoner fra privatpersoner og selskaper. Fysiske sikkerheter skal som hovedregel være forsikret og kan for eksempel være bygninger, boliger, driftsmidler og/eller varelager.

	Sikkerhetsdekning pr. klasse	2016	2015
Sikkerhetsklasse 1	>120 %	627.548	751.727
Sikkerhetsklasse 2	100-120 %	689.553	1.081.855
Sikkerhetsklasse 3	80-100 %	1.462.520	1.824.672
Sikkerhetsklasse 4	60-80 %	2.819.258	1.523.731
Sikkerhetsklasse 5	40-60 %	644.831	331.384
Sikkerhetsklasse 6	20-40 %	143.746	95.970
Sikkerhetsklasse 7	0-20 %	158.108	147.150
Sum sikkerhetsverdier fra risikoklassifiseringer		6.545.564	5.756.488

Note 14 b 1 - Utlån og garantier fordelt etter sektor

(mill kr)	Brutto utlån		Garantier	
	2016	2015	2016	2015
Offentlig sektor	-	-	-	0,3
Finansiell sektor	-	-	-	-
Næringsdrivende	1.878,1	1.794,0	144,6	127,6
Lønnstakere	4.066,7	3.395,6	20,7	22,7
Sum	5.944,8	5.189,6	165,3	150,6
Offentlig sektor	-	-	-	-
Finansiell sektor	-	-	-	-
Næringsdrivende	31,6 %	34,6 %	-	-
Lønnstakere	68,4 %	65,4 %	-	-

Note 14 b 2 - Utlån og garantier fordelt etter sektor (med SpareBank 1 Boligkreditt)

(mill kr)	Utlån inkl Boligkreditt		Garantier	
	2016	2015	2016	2015
Offentlig sektor	-	-	-	0,3
Finansiell sektor	-	-	-	-
Næringsdrivende	1.998,1	1.891,9	144,6	127,6
Lønnstakere	5.559,1	4.701,6	20,7	22,7
Sum	7.557,2	6.593,6	165,3	150,6
Offentlig sektor	-	-	-	-
Finansiell sektor	-	-	-	-
Næringsdrivende	26,4 %	28,7 %	-	-
Lønnstakere	73,6 %	71,3 %	-	-

Note 14 c - Utlån og garantier fordelt etter geografisk område

(mill kr)	Utlån inkl Boligkreditt		Brutto utlån		Garantier	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Nord-Fron	1.499,5	1.481,3	1.254,5	1.266,4	74,6	71,9
Sør-Fron	788,7	742,2	672,9	662,2	16,7	16,5
Ringebu	600,5	529,7	487,0	449,7	12,8	11,4
Lillehammer	1.450,2	1.147,3	1.056,8	792,4	24,5	11,9
Øyer	352,3	308,9	294,1	266,0	13,3	14,0
Gausdal	252,7	208,0	206,5	168,6	4,6	3,0
Sel	861,8	694,8	695,2	568,9	9,3	8,9
Resten av landet	1.751,5	1.481,5	1.277,8	1.015,3	9,5	13,1
Sum	7.557,2	6.593,6	5.944,8	5.189,6	165,3	150,6

Note 14 d - Utlån, garantier med mer fordelt på næringer

(mill kr)	Brutto utlån		Garantier		Ubenyttede bevilgninger	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Lønntakere	4.065,0	3.395,6	20,7	26,0	171,4	134,1
Primærnæring	677,9	664,7	3,8	4,2	81,0	84,2
Industri	46,5	60,0	9,0	8,4	8,2	6,4
Elektrisitetsproduksjon	22,3	20,8	3,5	7,0	-	-
Bygg og anlegg	258,2	254,9	79,7	64,5	100,0	38,0
Varehandel	94,0	71,7	9,8	9,8	30,0	23,4
Overnatting og servering	53,6	60,3	0,1	0,1	4,0	4,0
Omsetning og drift av fast eiendom	422,4	353,6	11,8	11,8	20,0	19,3
Tjenesteyting	121,9	108,5	9,2	8,9	9,3	3,0
Annet	183,0	199,5	17,7	9,9	11,0	103,9
Sum	5.944,8	5.189,6	165,3	150,6	434,9	416,3

Note 14 e - Misligholdte og tapsutsatte engasjementer med tapsavsetninger

(mill kr)	Misligholdte engasjementer		Tapsutsatte engasjementer		Individuelle nedskrivninger utlån	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Lønntakere	15,9	11,2	-	3,1	1,3	2,6
Bygg/anlegg/kraft	2,6	7,8	-	-	0,4	-
Primærnæring	2,6	11,8	-	-	2,3	1,4
Industri	9,3	10,3	-	-	5,5	5,2
Handel	0,3	1,1	-	-	0,2	-
Tjenesteyt. næring	23,3	43,7	24,1	24,5	9,7	19,2
Andre næringer	-	-	-	-	-	-
Sum	54,0	85,9	24,1	27,6	19,4	28,3

Hendelser etter balansedagen der vi er kjent med utfallet, er innarbeidet ved vurderingen av utlån

Note 14 f - Oversikt misligholdte og øvrige tapsutsatte engasjement siste 5 år

(mill kr)	2016	2015	2014	2013	2012
Brutto misligholdte engasjement	54,0	85,9	88,8	139,5	146,1
- individuelle nedskrivninger	13,2	20,0	20,3	25,3	35,5
Netto misligholdte engasjement	40,8	65,9	68,5	114,2	110,6
Øvrige tapsutsatte engasjement:	2016	2015	2014	2013	2012
Brutto tapsutsatte engasjement	24,1	27,6	26,2	13,2	14,7
- individuelle nedskrivninger	6,2	8,4	8,1	11,4	7,0
Netto tapsutsatte engasjement	17,9	19,2	18,1	1,8	7,7
Aldersfordeling misligholdte engasjementer over 90 dager	2016	2015	2014	2013	2012
3 til 6 måneder	3,9	14,1	4,3	21,1	11,5
6 til 9 måneder	0,9	5,0	8,0	21,3	9,8
Over 9 måneder	49,2	66,8	76,5	97,0	124,8
Brutto misligholdte engasjement	54,0	85,9	88,8	139,5	146,1
Aldersfordeling misligholdte engasjementer over 90 dager med nedskrivning	2016	2015	2014		
3 til 6 måneder	-	0,8	-		
6 til 9 måneder	0,8	-	-		
Over 9 måneder	22,1	38,5	45,3		
Brutto misligholdte	22,9	39,3	45,3		
Aldersfordeling misligholdte engasjementer over 90 dager uten nedskrivning	2016	2015	2014		
3 til 6 måneder	3,9	13,2	4,3		
6 til 9 måneder	0,1	5,0	8,0		
Over 9 måneder	27,1	28,3	31,2		
Brutto misligholdte	31,1	46,5	43,5		

Det er i 2016 resultatført 2,3 mill kroner i renter på utlån hvor det er foretatt nedskrivning for tap.

Note 14 g - Risikoklassifisering av utlån, garantier og kreditter

(mill kr)	Brutto nedbetalingslån		Rammekreditter benyttet		Rammekreditter ubenyttet		Garantier	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Svært lav	1.417,7	1.898,6	249,8	271,1	218,0	211,4	79,8	68,2
Lav	1.748,4	1.078,3	100,4	77,1	76,7	44,9	14,4	16,1
Middels	1.706,0	1.145,0	115,5	86,6	129,1	146,5	56,2	45,9
Høy	224,1	196,8	19,3	11,1	6,1	8,7	9,5	9,6
Svært høy	255,7	276,0	24,8	29,0	4,6	4,2	3,7	9,6
Misligholdt/nedskrevne	71,2	96,7	11,9	23,2	0,1	0,6	1,7	1,4
Sum	5.423,1	4.691,5	521,7	498,1	434,6	416,3	165,3	150,6

Andelen for de tre beste klassene utgjør 90 % mot 88 % i 2015. Dermed blir andelen for de tre dårligste klassene 10 % ved utgangen av 2016. Risikoklassen for misligholdt og nedskrevne omfatter engasjementer i henhold til parametre i kredittrisikosystemet PorTo. De øvrige risikoklasser viser kredittkvaliteten på utlån som verken er forfalt eller nedskrevet.

Note 14 h - Oversikt over individuelle nedskrivninger

	2016	2015
Individuelle nedskrivninger pr. 01.01	28.345	28.375
- periodens konstaterte tap, hvor det tidligere er foretatt ind. nedskrivninger	-	-1
+/- økte/reduserte individuelle nedskrivninger i perioden	3.485	6.439
+ nye individuelle nedskrivninger i perioden inkl amortiseringseffekt	-1	1.133
- tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	-12.478	-7.601
Sum individuelle nedskrivninger pr. 31.12	19.351	28.345

Det er kun foretatt individuelle nedskrivninger på utlån til og fordringer på kunder.

Individuelle nedskrivninger fordeles på;	2016	2015
Privatengasjement	1.287	2.977
Bedriftsengasjement	18.064	25.368
Sum individuelle nedskrivninger pr. 31.12.	19.351	28.345

Note 14 i - Gruppenedskrivninger

	2016	2015
Gruppevis nedskrivninger pr. 01.01.	20.000	21.000
+/- periodens endring i gruppevis nedskrivninger	-	-1.000
Gruppevis nedskrivninger pr. 31.12.	20.000	20.000

De gruppevis nedskrivningene er ikke tilordnet spesielle næringer, men avsatt ut i fra en total vurdering av engasjementene.

Note 14 j - Oversikt over årets kostnadsførte tap på utlån

	2016	2015
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-8.993	-29
+/- periodens endring i gruppevise nedskrivninger	-	-1.000
+/- periodens endring i konstaterte tap som tidligere er avsatt som nedskrivning	12.452	9.956
+ periodens konstaterte tap som tidligere ikke er avsatt som nedskrivning	4.142	3.013
+/- periodens inngang på tidligere perioders kostnadsførte tap	-989	-350
Kostnadsført tap på utlån	6.612	11.590

Bankens tapsanslag fremover baserer seg på statistikk som er utarbeidet siden midten av 90-tallet. Påplussert margin for usikkerhet knyttet til dagens situasjon, forventer vi at årlig tap de nærmeste tre årene ikke vil overstige 0,10 % - 0,30 % av bankens forvaltningskapital.

Note 14 k - Overtatte eiendeler

	2016	2015
Bygg for kontor, utleie mm	1.544	-
Leilighetsbygg for fritidsmarkedet	939	11.342
Hotelleiendom med tilhørende områder	10.150	16.840
Sum overtatte eiendeler pr. 31.12.	12.633	28.182

Som grunnlag for bokført verdi på samlet 12,6 mill. kroner foreligger det enten takst, verddivurderinger mottatt fra eiendoms-megler eller verdiberegningsmodeller. Intensjonen er at banken skal avhende eiendelene så raskt som mulig.

Note 15 Obligasjoner og sertifikater

	2016	2015
Sertifikater	-	-
Obligasjonsfond	52.720	51.620
Obligasjoner	170.631	231.669
Sum obligasjoner, - fond og sertifikater	223.351	283.289

Obligasjoner	Pålydende	Anskaffelses-kost	Markeds-verdi	Bokført verdi
Obligasjoner utstedt av staten	-	-	-	-
Obligasjoner utstedt av fylkeskommuner og kommuner	-	-	-	-
Obligasjoner utstedt av finansielle foretak *	171.140	171.461	170.877	170.631
Obligasjoner utstedt av andre	-	-	-	-
Obligasjonsfond utstedt av andre		52.898	52.720	52.720
Sum obligasjoner	171.140	224.359	223.597	223.351

*) inkl ansvarlig lån / fondsobligasjon, se note 19

Alle obligasjoner er børsnoterte og i NOK. Ved fastsettelsen av virkelig verdi er børskursen pr. 31.12. lagt til grunn. Disse behandles regnskapsmessig som omløpsmidler til laveste verdi av opprinnelig anskaffelseskost og børskurs pr 31.12.

Obligasjonsfond er vurdert til laveste av markedsverdi og anskaffelseskost.

Gjennomsnittlig effektiv rente på obligasjoner og sertifikater utgjør 2,19 % mot 0,76 % i 2015. Renten er beregnet ut fra 12 måneders gjennomsnittlig beholdning.

Note 16 Aksjer, andeler og egenkapitalbevis

	2016	2015
Aksjer vurdert som omløpsmidler (a)	-	-
Aksjefond vurdert som omløpsmidler (b)	1.000	1.000
Egenkapitalbevis vurdert som omløpsmidler (c)	27.837	2.000
Aksjer vurdert som anleggsmidler (d)	121.006	115.209
Sum	149.843	118.209
Andeler i ansvarlige selskaper (e)	696	696
Aksjer vurdert som felleskontrollert virksomhet (f)	42.804	42.804
Aksjer vurdert som datterselskap (g)	7.305	4.427
Aksjer vurdert som tilknyttet selskap (h)	-	-
Sum aksjer, andeler og egenkapitalbevis	200.648	166.136

Banken har ingen aksjer vurdert som omløpsmidler (a) eller tilknyttede selskap (h).

Selskapets navn	Beholdning antall	Eierandel i %	Anskaffelses- kost	Markeds- verdi	Bokført verdi
Aksjefond					
996 906 191 (forvalter)					
Trient Dyn. Balanced	9.685		1.000	1.501	1.000
Sum aksjefond vurdert som omløpsmidler (b)		*	1.000	1.501	1.000

*) Bankens eierandel er ubetydelig

Selskapets navn	Beholdning antall	Eierandel i %	Anskaffelses- kost	Markeds- verdi	Bokført verdi
Egenkapitalbevis					
937 899 408					
Sparebank 1 Nordvest	19.230	*	2.000	2.000	2.000
920 426 530					
Sparebanken Hedmark	404.965	0,38 %	25.837	29.900	25.837
Sum aksjer vurdert som omløpsmidler (c)			27.837	31.900	27.837

*) Selskapet er notert på Oslo Børs. Bankens eierandel i selskapet er ubetydelig

	Anskaffelses- kost	Markeds- verdi	Bokført verdi
Sum (a+b+c)	28.837	33.401	28.837

Bankens beholdning av omløpsaksjer, aksjefond og egenkapitalbevis i banker behandles regnskapsmessig til laveste verdi av opprinnelig anskaffelseskost og børskurs pr 31.12.

Selskapets navn	Beholdning antall	Eierandel i %	Anskaffelses- kost	Bokført verdi
Anleggsmidler				
991 032 517				
Nordisk Areal Invest AS	50.000	*	1.450	300
988 738 387				
SpareBank 1 Boligkreditt AS	559.994	0,93 %	90.038	90.038
894 111 232				
SpareBank 1 Næringskreditt AS	72.333	0,50 %	9.041	9.041
975 966 453				
SpareBank 1 Kredittkort AS	26.958	0,97 %	8.350	8.350
938 521 549				
SpareBank 1 SMN Finans AS	625	1,17%	8.374	8.374
916 389 418				
SpareBank1 Mobilbetaling AS	69	0,83%	2.016	783
992 999 101				
SpareBank1 Markets	15.987	0,71 %	3.157	3.157
Andre aksjer ikke spesifisert			963	963
Sum aksjer vurdert som anleggsmidler (d)			123.389	121.006

Beholdningsendringer av aksjer vurdert som anleggsmidler (eksl da og ts)	2016	2015
Inngående balanse	115.209	100.992
Tilgang	20.944	15.351
Avgang	12.644	159
Tilbakebetalt egenkapital	1.100	1.100
Reklassifisering	-	-
Reversert nedskrivning	-1.408	125
Utgående balanse	121.006	115.209

Tap/gevinst på verdipapirer som er anleggsmidler	2016	2015
Gevinst (+) / tap (-) ved realisasjon av aksjer	13.179	-1.092
Nedskrivning (-) / reversert nedskrivning (+) av aksjer	-1.408	125
Tap (-) / gevinst (+) på verdipapirer som er anleggsmidler	11.771	-967

Selskapets navn	Beholdning antall	Eierandel i %	Anskaffelses- kost	Markeds- verdi	Bokført verdi
Andeler i selskap med delt ansvar					
987 804 467					
Samarbeidene Sparebanker Utvikling DA		3,66%	696	696	696
Sum andeler i selskap med delt ansvar (e)			696	696	696

Selskapets navn	Forretnings- adresse	Eierandel i %	Anskaffelses- kost	Bokført verdi
Aksjer i felleskontrollert virksomhet				
977 061 164				
Samarbeidende Sparebanker AS	Oslo	7,06%	42.167	42.167
992 083 832				
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	Oslo	3,94%	637	637
Sum aksjer i felleskontrollert virksomhet (f)			42.804	42.804

Beholdningsendringer av aksjer vurdert som felleskontrollert virksomhet	2016	2015
Inngående balanse	42.804	42.804
Tilgang	-	-
Avgang (reklassifisert til ordinære anleggsaksjer)	-	-
Tilbakebetalt egenkapital	-	-
Nedskrivning	-	-
Utgående balanse	42.804	42.804

For 2016 hadde de felleskontrollerte virksomhetene flg hovedtall	Årsresultat	Egenkapital
Samarbeidende Sparebanker AS	309.684	1.527.208
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	52.119	614.559

Selskapets navn	Forretnings- adresse	Eierandel i %	Anskaffelses- kost	Bokført verdi
Aksjer i datterselskap				
Eiendomsmegler 1 Lillehammer. og Gudbrandsdal AS	Lillehammer	60,1 %	7.535	6.326
Gjestgivern AS	Nord Fron	100,0 %	100	787
Engasjementssikring AS	Nord Fron	100,0 %	30	192
Sum aksjer i tilknyttet virksomhet (g)			7.665	7.305

Resultat fra konsernselskap - Eiendomsmegler 1 Lillehammer og Gudbrandsdal AS	2016	2015
Inngående balanse 01.01.	3.793	3.590
Kostpris tilgang i året	2.809	-
Kostpris avgang i året	-78	-154
Inntektsført resultatandel	1.570	1.635
Mottatt utbytte	-1.543	-1.071
Avskrivning goodwill	-225	-207
Utgående balanse 31.12.	6.326	3.793

Resultat fra konsernselskap - Gjestgivern AS	2016	2015
Inngående balanse 01.01.	604	411
Inntektsført resultatandel	183	193
Utgående balanse 31.12.	787	604

Resultat fra konsernselskap - Engasjementssikring AS	2016	2015
Inngående balanse 01.01.	30	-
Kostpris tilgang i året	-	30
Inntektsført resultatandel	162	-
Utgående balanse 31.12.	192	30

Eiendomsmegler 1 Lillehammer og Gudbrandsdal AS, Gjestgivern AS og Engasjementssikring AS bokføres etter egenkapitalmetoden. Gjestgivern AS og Engasjementssikring AS er ikke revisjonspliktig.

Note 17 Nærstående parter

	2016	2015
Utlån til felleskontrollerte virksomheter	8.677	30.359
Utlån til datterselskap	7.734	8.064
Innskudd fra datterselskap	5.202	4.721
Konsernbidrag datterselskap	-	-

Selskaper, med eierandeler, fremgår av note 16. Internhandel med selskapene er gjort i henhold til egne avtaler og på forretningsmessige vilkår.

Note 18 Pensjonsforpliktelser

Banken har ytelsesbaserte pensjonsordninger i Sparebank 1 Livsforsikring AS. Ansatte som er tilsatt etter 01.01.2011 har vært tilknyttet en innskuddsbasert ordning gjennom samme selskap. For den innskuddsbaserte ordningen vil årets pensjonskostnad tilsvare årets påløpte premie.

Banken har med virkning fra 31.12.2016 avviklet sin tidligere ytelsesbaserte pensjonsordning, og alle ansatte er fra angitte tidspunkt omfattet av den samme innskuddsbaserte ordning gjennom Sparebank 1 Livsforsikring AS. I og med at ytelsesbasert ordning fra årsskiftet er lukket føres pensjonsforpliktelsen på nevnte overgangstidspunkt mot resultatet, og reduserer dermed årets pensjonskostnad. Ved overgangen betaler banken en engangskostnad for fripoliser som øker årets kostnad.

Begge ordningene tilfredsstiller de krav som er oppstilt for denne type godtgjørelse i regelverket.

Banken har inngått avtale om førtidspensjonsordning til adm. banksjef og tidligere banksjefer basert på ytelsesmessige prinsipper. Førtidspensjonsordningene er forskjellig behandlet fordi den ene er sikret mot innbetalte beløp og presenteres under sikrede ordninger, mens den andre inngår blant de usikrede ordningene. Forpliktelsen i balansen ved årets utgang er derfor knyttet til disse avtaler samt engangskostnader knyttet til fripoliser ved lukking av YTP-ordningen.

Ved beregningene er følgende forutsetninger lagt til grunn:	2016	2015
Diskonteringsrente	2,1 %	2,7 %
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	2,1 %	2,7 %
Årlig lønnsregulering	2,3 %	2,5 %
Årlig økning i folketrygdens grunnbeløp (G)	2,0 %	2,3 %
Årlig regulering av pensjoner	0,0 %	0,0 %
Frivillig avgang/turnover til 50 år	5,8 %	5,8 %
Frivillig avgang/turnover f.o.m 50 år	5,8 %	5,8 %
Benyttet levealderstabell	GAP07	GAP07

Ved beregning av virkelig verdi på pensjonsmidler pr 31.12.2016 er det lagt til grunn en forventet avkastning for 2016 på 2,1 %.

Medlemmer i ytelsesbasert pensjonsordning	2016	2015
Antall personer med i pensjonsordning	73	72
herav aktive	48	50
herav pensjonister og uføre	25	22

Medlemmer i innskuddsbasert pensjonsordning	2016	2015
Antall personer med innskuddsbasert pensjonsordning	16	14

	Sikrede ordninger		Usikrede ordninger	
	2016	2015	2016	2015
Beregnet brutto pensjonsforpliktelse	-	-62.894	-	-
Estimert brutto verdi av pensjonsmidler	-	60.576	-	-
Estimert brutto verdi pensjonsforpliktelse banksjefer	-186	-262	-3.549	-4.132
Estimert brutto verdi av pensjonsmidler	214	288	-	-
Estimert kostnad ved lukking av ordning	-2.466	-	-	-
Balansført pensjon	-2.438	-2.292	-3.549	-4.132
Estimatavvik mot egenkapitalen 01.01.2015	-	3.581	-	1.557
Estimatavvik mot egenkapitalen 31.12	4.736	-5.540	-1.092	396

	Sikrede ordninger		Usikrede ordninger	
	2016	2015	2016	2015
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	-2.666	-2.572	-330	-258
Rentekostnad av påløpte pensjonsforpliktelser	-1.684	-1.484	-113	-78
Forventet avkastning på pensjonsmidler	1.672	1.318	-	-
Lukking av ytelsesbasert ordning	5.553	-	-	-
Resultatført kostnad fripoliser	-2.466	-	-	-
Omkostninger	-699	-545	-	-
Avsatt arbeidsgiveravgift (inkl i bruttobeløp)	-355	-285	-46	-29
Pensjonskostnad inkl arbeidsgiveravgift	-645	-3.568	-489	-365
Pensjonskostnad innskuddsbasert ordning *	-446	-355	-	-
Kostnad knyttet til ny AFP ordning *	-586	-560	-	-
Sum pensjonskostnad	-1.677	-4.483	-489	-365

*) kostnad eks. arbeidsgiveravgift

Note 19 Ansvarlig lån / fondsobligasjoner i andre foretak

	2016	2015
Samarbeidende Sparebanker AS *	2.662	2.662
SpareBank 1 Boligkreditt AS	-	10.855
SpareBank 1 Finans AS	1.404	-
Sparebank 1 Forsikring AS	13.800	-
SpareBank 1 Kredittkort AS	936	904
Sum ansvarlig lån/ fondsobligasjoner	18.802	14.421
Bokført under obligasjoner	16.140	11.759
Bokført under utlån	2.662	2.662
Sum ansvarlig lån/ fondsobligasjoner	18.802	14.421

*) I finansinstitusjoner

Note 20 a - Innskudd fra kunder

	2016		2015	
	Beløp	Gj.snittlig rentesats %	Beløp	Gj.snittlig rentesats %
Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	1.360.934	0,5 %	963.119	0,8 %
Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	3.825.725	0,9 %	3.380.099	1,7 %
Sum innskudd fra kunder	5.186.659	0,8 %	4.343.218	1,5 %

Gjennomsnittlig rente er beregnet som et gjennomsnitt for de respektive balansepostene pr. 31.12.

Note 20 b - Innskudd fra kunder - andel med fast rente

	2016
Av innskudd fra kunder utgjør fastrente innskudd (mill kr)	
Bokført verdi	117.431

Note 20 c - Innskudd fra kunder fordelt på næring

Innskudd fordelt på næring (mill kr)	2016	2015
Lønnstakere og lignende	2.853,7	2.429,5
Jordbruk og skogbruk	208,2	236,3
Industri	10,6	81,2
Elektrisitet-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	219,8	32,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	343,9	277,6
Varehandel, reparasjon av motorvogner	146,3	126,2
Omsetning og drift av fast eiendom	199,5	197,1
Offentlig administrasjon	496,8	460,9
Andre næringer	707,9	501,9
Sum	5.186,7	4.343,2

Note 20 d - Innskudd fra kunder fordelt på geografiske områder

Innskudd fordelt på geografiske områder (mill kr)	2016	2015
Nord-Fron	1.948,6	1.661,0
Sør-Fron	714,4	674,6
Ringebu	431,0	288,7
Lillehammer	661,5	601,4
Øyer	131,5	76,8
Gausdal	76,7	73,3
Sel	527,1	298,6
Resten av landet	695,9	668,7
Sum innskudd fordelt på geografiske områder	5186,7	4.343,2

Note 21 a - Obligasjonsgjeld

	2016		2015	
	Beløp	Gj.snittlig rentesats %	Beløp	Gj.snittlig rentesats %
Lån fra kredittinstitusjoner	-	-	-	-
Sertifikatlån	-	-	149.979	1,9 %
Obligasjonsgjeld	1.041.991	2,06 %	979.319	2,44%
Sum obligasjonsgjeld og andre låneopptak	1.041.991		1.129.298	

Gjelden har følgende forfallstruktur;

	Beløp	Andel
2017 (mai)	120.000	12%
2018	300.000	29 %
2019	325.000	31 %
2020	150.000	14 %
2021	150.000	14 %
Over-/ underkurs	(3.009)	0%
Obligasjonsgjeld og andre låneopptak	1.041.991	

Gjennomsnittrenten er beregnet på grunnlag av faktiske rentekostnader i året i prosent av midlere beholdning.

Av utestående forfall i mai ligger 90 mill. kr. i egenbeholdning.

Note 21 b - Ansvarlig lånekapital

	2016	2015
Spesifikasjon av ansvarlig lånekapital		
2024 3 mnd Nibor + 1,90 % (call opsjon 2019)	60.000	60.000
Sum ansvarlig lånekapital pr 31.12	60.000	60.000

Det er i 2016 bokført rentekostnader på 1,8 mill kroner for den ansvarlige lånekapitalen.

Note 22 Finansielle instrumenter

Swap avtaler	Nominelt beløp		Virkelig verdi	
	2016	2015	2016	2015
Sikring av utlån til og fordringer på kunder	300.000	300.000	1.598	3.896
Sikring av innskudd fra og gjeld til kunder	-	-	-	-
Sikring av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	-	-	-
Sum	300.000	300.000	1.598	3.896

Nominelt beløp tilsvarer det referansebeløp (hovedstol) som er avtalt i bytteavtalene og som er grunnlag for beregning av renter og avkastning. Virkelig verdi tilsvarer det banken ville betale ved realisasjon av avtalene 31.12.2016.

Sikringsinstrumentene er ikke balanseført da de på balansedagen er ansett å være effektive. Instrumentene sikrer virkelig verdi av balanseførte eiendeler og gjeld. Mer-/mindreverdi på instrumentene motsvares av tilsvarende mer-/mindreverdi på sikringsobjektene (utlån, innskudd og innlån).

Netto resultatført gevinst knyttet til sikringsinstrumentene ved virkelig verdisikring var kr. 748.208,- i 2016. Gjenværende vektet løpetid på derivatene er på 27 måneder.

Note 23 Egenkapital

Spesifikasjon av endring i egenkapitalen	2016	2015
Egenkapital pr 01.01	618.962	568.528
Estimatavvik ført mot egenkapital pr 31.12.	-2.749	3.858
Årets resultat	93.134	47.326
Avsatt til gaver	-1.500	-750
Sum egenkapital pr 31.12	707.847	618.962

Resultatet etter skatt i 2016 utgjør 1,41 % av gjennomsnittlig forvaltningskapital. I 2015 var tilsvarende andel 0,79 %.

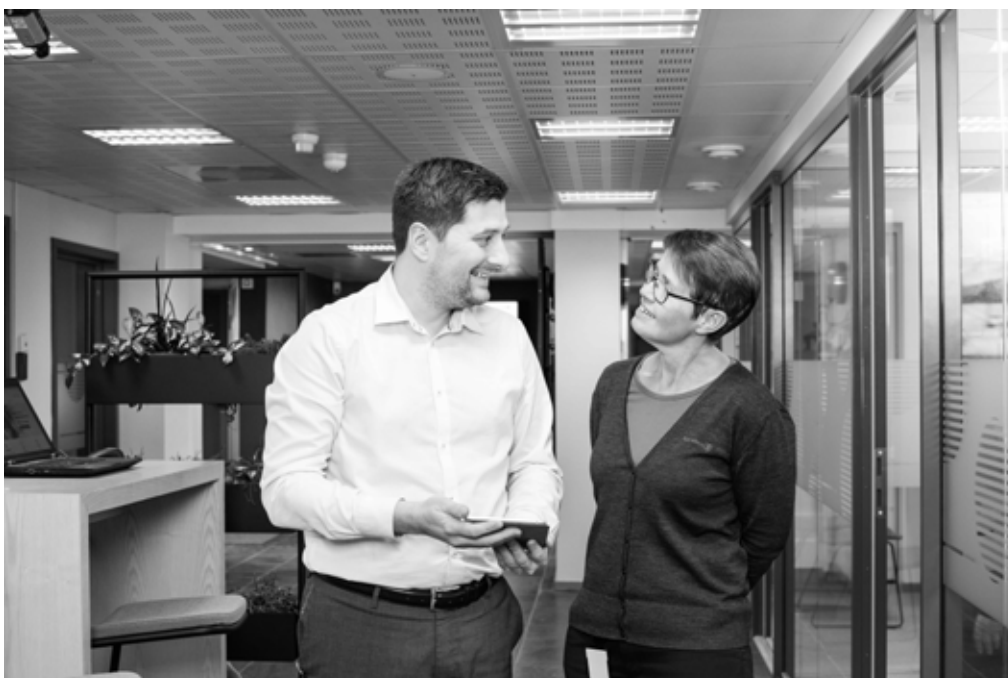
Note 24 Kapitaldekning

	Kapitaldekning	
	2016	2015
Ansvarlig kapital		
Sparebankens fond	707.847	618.962
Egenkapital	707.847	618.962
Fradrag overfinansiering pensjonsforpliktelse og utsatt skattefordel	-	-
Fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-95.279	-75.971
Fradrag for kapitaldekningsreserve		
Ren kjernekapital	612.568	542.991
Fondsobligasjon	-	-
Fradrag for direkte og indirekte investeringer i selskaper i finansiell sektor	-	-
Kjernekapital	612.568	542.991
Tilleggs kapital utover kjernekapital		
Ansvarlig kapital	60.000	60.000
Fradrag for direkte og indirekte investeringer i selskaper i finansiell sektor	-31.695	-31.975
Tilleggs kapital	28.305	28.025
Ansvarlig kapital	640.873	571.016
Risikovektet balanse*	3.692.681	3.368.600
Ren kjernekapitaldekning	16,6 %	16,1 %
Kjernekapitaldekning	16,6 %	16,1 %
Kapitaldekning	17,4 %	17,0 %
Ren kjernekapital utover minimumskrav (4,5 %)	446.397	391.404
Bufferkrav		
Bevaringsbuffer (2,5 %)	92.317	84.215
Motsyklisk buffer (1,5 %)	55.390	33.686
Systemrisikobuffer (3,0 %)	110.780	101.058
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	258.488	218.959

Note 24 fortsetter

Spesifikasjon av risikovektet volum	Totalt engasjement		Risikovektet volum	
	2016	2015	2016	2015
Kredittrisiko				
Stater	51.895	51.727	-	-
Lokale og regionale myndigheter	300	300	30	30
Institusjoner	523.602	464.178	104.720	95.833
Foretak	981.601	877.928	819.329	730.285
Massemarked	484.368	495.562	329.316	340.328
Pantesikkerhet i eiendom				
- Pantesikkerhet i boligeiendom	4.687.298	3.840.803	1.565.981	1.298.032
-Pantesikkerhet i næringseiendom	366.978	427.056	349.351	339.455
Forfalte engasjementer	48.323	76.144	59.655	89.211
Obligasjoner med fortrinnsrett	154.484	204.845	15.448	20.485
Andeler i verdipapirfond	53.727	1.000	5.473	200
Øvrige engasjement inkl. utsatt skatt	138.183	174.228	125.147	162.870
Sum kredittrisiko	7.490.759	6.613.771	3.374.450	3.076.729
Operasjonell risiko			318.231	291.871
Fradrag for gruppevise nedskrivninger				
Fradrag for ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner				
Fradrag for kapitaldekningsreserve				
Sum risikovektet balanse	7.490.759	6.613.771	3.692.681	3.368.600

* I henhold til Forskrift om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak skal fradraget for ikke-vesentlige investeringer i selskaper i finansiell sektor fases inn med følgende prosentset: 2016: 60 % og 2017: 80 %

Note 25 a - Likviditetsrisiko

(mill kr)	Uten løpetid	Inntil 1 mnd	1 mnd til 3 mnd	3 mnd til 1 år	1 år til 5 år	Over 5 år	Sum
Post i balansen (tall i hele mill. kr)							
Kontanter og fordringer på sentralbanker	70	-	-	-	-	-	70
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	512	-	-	-	-	-	512
Utlån til og fordringer på kunder	553	22	155	136	979	4.139	5.984
Obligasjoner og sertifikater	53	-	-	10	150	11	224
Øvrige eiendeler med restløpetid	-	-	-	-	-	-	-
Øvrige eiendeler	257	-	-	-	-	-	257
Sum eiendeler	1.445	22	155	146	1.129	4.150	7.047
Gjeld til kredittinstitusjoner	-	-	-	-	-	-	-
Innskudd fra og gjeld til kunder	-	-	5.069	117	-	-	5.186
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	-	-	120	922	-	1.042
Øvrig gjeld med restløpetid	22	4	-	25	-	-	51
Ansvarlig lån	60	-	-	-	-	-	60
Egenkapital	708	-	-	-	-	-	708
Sum gjeld og egenkapital	790	4	5.069	262	922	-	7.047
Poster utenom balansen:							
Ikke-balanseførte finansielle instrumenter	-	-	-	-	-	-	-
Netto likviditetseksponering	656	18	-4.914	-116	207	4.150	-

Kasse-, drifts- og brukskreditt er tatt med i gruppen inntil 1 mnd

Byggelån er tatt med i gruppen 3 - 12 mnd

Pr 31.12.2016 hadde banken følgende lånemuligheter i Norges Bank og andre avtalte trekkrettigheter:

Type	Låneadgang/ramme	Herav trukket beløp	Forfall på trekkramme
Låneadgang i Norges Bank	137.000	-	
Trekkrettighet oppgjørskonto	50.000	-	01.04.2017

Note 25 b - Markedsrisiko

Markedsrisiko knyttet til renterisiko

Renterisiko oppstår som følge av at rentebærende eiendeler og forpliktelser har ulike gjenstående rentebindingstider. Den totale renterisikoen kan splittes i tre elementer:

- Basisrisiko
- Rentekurverisiko
- Spreadrisiko

Basisrisiko er den verdiendring som finner sted på bankens eiendeler og gjeld når hele rentekurven parallellforskyves. Basisrisikoen er vist i tabellen på neste side ved at renterisiko er beregnet som effekten av virkelig verdi av en renteendring på 1 % - poeng. Det er ikke tatt hensyn til administrativ renterisiko.

Basisrisiko (mill kr)	2016	2015
Likvider og fordringer på sentralbank og oppgjørsbank	-0,9	-0,7
Fastrenteutlån	-23,9	-22,3
Utlån for øvrig	-13,7	-11,8
Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende papir med fast avkastning	-1,8	-0,9
Øvrige eiendeler	-0,2	-1,1
Sum eiendeler	-40,5	-36,9
Innskudd fra kredittinstitusjoner	-	-
Innskudd fra kunder	12,9	10,9
Sertifikat- og obligasjonsgjeld	3,4	3,3
Annen gjeld	0,1	0,1
Sum gjeld	16,4	14,3
Sikret med rentebytteavtaler	21,3	21,3
Sum renterisiko	-2,8	-1,3

Negativt fortegn indikerer at banken taper på en renteoppgang.

Renterisiko endringstidspunkt

(mill kr)	Uten renteeksp.	Inntil 1 mnd	1 mnd til 3 mnd	3 mnd til 1 år	1 år til 5 år	Over 5 år	Sum
Post i balansen (tall i hele mill. kr)							
Konter og fordringer på sentralbanker	18	52	-	-	-	-	70
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	-	512	-	-	-	-	512
Utlån til og fordringer på kunder	-	-	5.574	27	336	48	5.985
Obligasjoner og sertifikater	-2	-	173	52	-	-	223
Øvrige rentebærende eiendeler	-	-	-	-	-	-	-
Ikke rentebærende eiendeler	257	-	-	-	-	-	257
Sum eiendeler	273	564	5.747	79	336	48	7.047
Gjeld til kredittinstitusjoner	-	-	-	-	-	-	-
Innskudd fra og gjeld til kunder	-	5.069	-	117	-	-	5.186
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	-	1.042	-	-	-	1.042
Ansvarlig lån	-	-	60	-	-	-	60
Ikke rentebærende gjeld	51	-	-	-	-	-	51
Egenkapital	708	-	-	-	-	-	708
Sum gjeld og egenkapital	759	5.069	1.102	117	-	-	7.047
Poster utenom balansen:							
Ikke-balanseførte finansielle instrumenter	-	-	-	-	275	25	300
Netto risikoeksponering	-486	-4.505	4.645	-38	611	73	300

Kassekreditt og byggelån er klassifisert i intervallet inntil 1 mnd

Tabellen under viser den såkalte rentekurverisikoen, dvs. risikoen for at rentekurven forskyver seg ulikt innenfor ulike tidsbånd ved en renteendring, ved å måle bankens netto renteesponering innenfor de ulike tidsintervallene.

Rentekurverisiko (mill kr)	2016	2015
0 - 3 mnd	-0,3	-0,5
3 - 12 mnd	-0,3	-0,5
1 - 3 år	1,2	1,9
3 - 5 år	-2,4	-1,8
Over 5 år	-1,0	-0,5
Sum renterisiko	-2,8	-1,3

Spreadrisikoen er risikoen for at markedets prising av de enkelte utstedere ikke endrer seg tilsvarende som de underliggende referanserentene, for eksempel statsrentene eller swaprentene.

Spreadrisiko (mill kr)	2016	2015
Sum spreadrisiko	-3,2	-3,7

Note 25 c - LCR	2016	2015
LCR	177 %	197 %
Myndighetskrav	80 %	70 %

Liquidity Coverage Ratio (LCR) måler størrelsen på bankens likvide eiendeler i forhold til netto likviditetsutgang 30 dager frem i tid gitt en stressituasjon.

Kravet til LCR innebærer at banken til enhver tid skal ha en likviditetsreserve på minst 100 %. Myndighetene har en innfasingsplan som krever 70 % ved utgangen av 2015, 80 % ved utgangen av 2016 og full effekt fra utgangen av 2017.

Note 26 Garantiansvar

Garantiansvar fordelt på garantiformer	2016	2015
Betalingsgarantier	27.317	28.407
Kontraktsgarantier	75.733	58.278
Lånegarantier	49.332	52.435
Garanti bankenes sikringsfond	-	-
Annet garantiansvar	12.895	11.496
Sum garantiansvar	165.277	150.616

Note 27 Pantstillelser

Det er innskudd på 51,9 mill kr og deponerte obligasjoner på 85,1 mill kr, totalt 137 mill kr som gir mulighet for å benytte Norges Bank ved funding. Se for øvrig note 25.

Peer Gynt ved Gälåvatnet

Erklæring fra styrets medlemmer og adm. banksjef.

Avgitt i samsvar med Lov om verdipapirhandel § 5-5 2. ledd pkt 3

Styret og adm. banksjef har i dag behandlet og godkjent årsberetning og årsregnskap for SpareBank 1 Gudbrandsdal for kalenderåret 2016 og pr. 31. desember 2016.

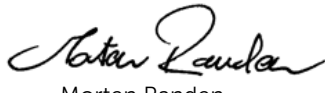
Vi bekrefter at årsregnskapet for perioden 1. januar til 31. desember 2016, etter vår beste vurdering, er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av bankens eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet.

Opplysningene i årsberetningen gir en rettviseende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til banken, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer foretaket står overfor.

Vinstra, 17. februar 2017

Pål Egil Rønn
styreleder

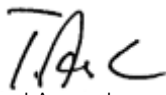
Morten Randen
nestleder

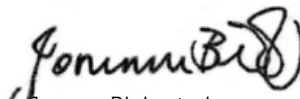
Guro Selfors Lund
styremedlem

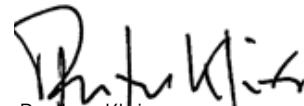
Liv Bjerke
styremedlem

Trond Amundsen
styremedlem

Jorunn Blekastad
styremedlem

Per Ivar Kleiven
administrerende banksjef

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS
Storgt. 132, NO-2615 Lillehammer
Postboks 324, NO-2602 Lillehammer

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA
Tlf: +47 24 00 24 00
Fax: +47 61 27 01 01
www.ey.no
Medlemmer av den norske revisorforening

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til generalforsamlingen i SpareBank 1 Gudbrandsdal

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for SpareBank 1 Gudbrandsdal som består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2016, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i selskapets årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og administrerende banksjef (ledelsen) er ansvarlig for øvrig informasjon. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den ellers viser seg å inneholde vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvike selskapet eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll;
- ▶ evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimater og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig, og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapets evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettvisende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Lillehammer, 17. februar 2017
ERNST & YOUNG AS

Rune J. Baukhol
statsautorisert revisor

Hovedkontor

Avdelingskontor

**Sparebank 1
Gudbrandsdal**
NO 937 888 104

Nedregata 69
2640 Vinstra
Telefaks 61 21 80 01

Meierivegen 3,
2647 Sør-Fron
Faks 61 21 80 75

Brugata 23,
2630 Ringeby
Faks 61 21 80 85

Storgata 54,
2609 Lillehammer
Faks 61 21 80 99

Storgata 17,
2670 Otta
Faks 61 21 80 60

Kundesenter 02095
Åpent 07-24, alle dager

E-post: bankpost@s1g.no

Næring: bedrift@s1g.no

Landbruk: landbruk@s1g.no

<http://bedrift.s1g.no> <http://www.s1g.no>